

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

IIDA KOSKINEN

Sosku-kahvit

Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen
Porissa

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA YAMK

2020

Tekijä Koskinen, Iida	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2020
	Sivumäärä 77	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Sosku-kahvit- sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen Porissa		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma YAMK		
Tiivistelmä Opinnäytetyön aiheena on sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen Porissa. Sosiaalisen kuntoutuksen toteutusta koskeva yhteistyö uusintarikollisuuden vähentämiseen tähtäävän Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen (ESR) ja Porin kaupungin aikuissosiaalityön välillä on synnyttänyt kumppanuustoimijuuden muodon, jota katsottiin aiheelliseksi laajentaa sekä kehittää. Nopeasti muuttuva palvelujärjestelmä tuottaa runsaasti toimintaa, jota on mahdollista hyödyntää sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa ja näin tuottaa asiakkaille paremmin heidän yksilöllisiä tarpeitaan palvelevia ratkaisua. Tiedonkulku ei pysy muutoksen perässä, jonka vuoksi merkittävä osa esimerkiksi hankkeiden toimintaa jää sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa huomioimatta. Kolmen yhteiskehittämistilaisuuden kokonaisuudella pyrittiin tuottamaan kollektiivinen käsitys sosiaalisen kuntoutuksen palvelusta, saattamaan eri sektoreiden palveluita osaksi sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuksia sekä perustamaan työryhmä kehittämisen jatkuvuuden sekä sähköisen alustan päivittymisen turvaamiseksi. Kehittämistyön tuloksena saavutettiin yhtenäistymistä sosiaalisen kuntoutuksen käsitteen ymmärtämisessä ja kohentamista halukkuudessa toteuttaa sosiaalisen kuntoutuksen palvelua ylisektorisena yhteistyönä. Lisäksi saatettiin alulle sähköisen alustan luomiseen johtavan prosessi ja työryhmän kokoaminen. Kehittämistyö teki näkyväksi kaipuun verkostossa käytävälle avoimelle keskustelulle, vaatimuksen huomioida kehittämistyön toteutuksessa asiakaskehittäjien tarpeet sekä yhteistyön merkityksen palveluiden laadun, kohdentamisen sekä tehokkuuden parantamisessa.		
Asiasanat Yhteiskehittäminen, osallisuus, sosiaalinen toimintakyky, sosiaalinen kuntoutus, osallistavat menetelmät		

Author Koskinen, Iida	Type of Publication Master's thesis	Date June 2020
	77	Language of publication: Finnish
Title of publication ”Sosku-kahvit”- joint development of social rehabilitation in Pori		
Degree programme Social Services		
Abstract The topic of the thesis is joint development of social rehabilitation in Pori. The collaboration of the implementation of social rehabilitation between the program called “Tuustusti tulevaisuuteen” (ESR) aiming to reduce the recidivism and the adult social work of City of Pori has created a form of partnership activity that was considered relevant to expand and develop. The rapidly changing service system generates a wealth of activity that can be utilized in the implementations of social rehabilitation and thus provides solutions to their clients that serve better their individual needs. The flow of information does not keep up with the change due to which a significant part of for example the program activities is not taken into account in the implementation of social rehabilitation. The aim of the three co-development events was to produce a collective understanding of the social rehabilitation service, to integrate the services of different sectors into the social rehabilitation as a whole and to set up a working group to ensure continuity of development and to secure the update of the electronic platform. As a result of the development work, harmonization was achieved in the understanding of the concept of social rehabilitation and an increased desire to implement the social rehabilitation service as a cross-sectoral cooperation. In addition, the process and the formation of the working group leading to the creation of the electronic platform was started. The development work brought into the light the need for an open discussion among the network, the requirement of considering the needs of customer developers and the significance of the collaboration when it comes to improving the service quality, targeting and effectiveness.		
<u>Key words</u> Joint development, implication, social ability to function, social rehabilitation, participatory approach		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO: YHTEISKEHITTÄMISELLÄ YKSILÖLLISTÄ SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN PALVELUA YHÄ USEAMMALLE.....	4
2	OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	5
2.1	Sosiaalinen kuntoutus	5
2.1.1	Yhteistyö sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa	7
2.1.2	Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus.....	8
2.2	Yhteiskehittäminen	8
2.2.1	Kolmannen sektorin rooli osallisuutta edistävässä kehittämis- ja vaikuttamistyössä	10
2.2.2	Asiakkaan rooli palveluiden käyttäjänä ja niiden kehittäjänä	11
3	OPINNÄYTETYÖN TARPEELLISUUS SEKÄ TUTKIMUKSELLISET LÄHESTYMISTAVAT	11
3.1	Ylisektorisesta työparitoiminnasta innostus sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittämiseen	12
3.2	Aiemmasta tutkimuksesta sekä arkikokemuksesta kumpuava tarve sosiaalisen kuntoutuksen kehittämiselle	13
3.3	Opinnäytetyön yhteys maakunnalliseen ja valtakunnalliseen kehittämistyöhön	15
3.3.1	Valtakunnallista kehittämistä SOSKU-hankkeessa.....	15
3.3.2	Maakunta- ja SOTE-uudistusten työryhmien sekä SATAOSAA-hankkeen kehittämistyön tuloksia	19
3.4	Tutkimuksen tehtävät ja lähestymistavat	20
4	SUUNNITELMA KOLMEN YHTEISKEHITTÄMISEN TILAISUUDEN TOTEUTUKSESTA	24
4.1	Ekskursio- menetelmä toimintaympäristöjen valinnan taustalla	25
4.2	Osallistavat menetelmät	25
4.3	Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen	25
4.4	Suunnitelma ensimmäisen tilaisuuden toteutuksesta	26
4.4.1	Keskustelu	26
4.4.2	Työpaja	27
4.4.3	Aivoriihi	27
4.4.4	Tapaus X.....	28
4.5	Suunnitelma toisen tilaisuuden toteutuksesta	28
4.5.1	Aktivoiva luento	29

4.5.2	Porinaryhmät	29
4.5.3	Segmentointi.....	30
4.6	Suunnitelma kolmannen tilaisuuden toteutuksesta	30
4.6.1	Pelillisuus sosiaalialan asiakastyössä	31
4.6.2	Paneelikeskustelu	31
5	SOSKU-KAHVIT TILAISUUKSIEN TOTEUTUS JA TUOTOKSET	32
5.1	Ensimmäisen tilaisuuden toteutus.....	32
5.2	Ensimmäisen tilaisuuden tuotosten ja palautteen analysointi.....	34
5.2.1	Palautekyselyn tulokset	35
5.3	Toisen tilaisuuden toteutus	38
5.3.1	Toisen tilaisuuden tuotosten ja palautteen analysointi	39
5.3.2	Palautekyselyn tulokset	42
5.3.3	Sosku-kahvit projekti esittäytyy valtakunnallisissa tapahtumissa.....	44
5.4	Kolmannen tilaisuuden toteutus.....	45
5.4.1	Kolmannen tilaisuuden tuotosten ja palautteen analysointi	47
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
6.1	Yhteiskehittäminen lähestymistapana.....	51
6.2	Kehittämistyölle asetettujen tehtävien toteutuminen ja toteutuksen arviointi.....	53
6.3	Kehittämistyön eettisyys, luotettavuus ja vaikuttavuus	55
6.4	Ideoita jatkokehittämiseen	56
	KIITOKSET	57
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	

1 JOHDANTO: YHTEISKEHITTÄMISELLÄ YKSILÖLLISTÄ SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN PALVELUA YHÄ USEAMMALLE

Opinnäytetyön aiheena on sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen Porissa. Työnsäni uusintarikollisuuden vähentämiseen pyrkivässä Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeessa olen päässyt kosketuksiin sosiaalisen kuntoutuksen kanssa toteuttajaosapuolena. Sosiaalisen kuntoutuksen suunnitelman laatii sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä kaupungin aikuissosiaalityössä. Nopeasti muuttuva palvelujärjestelmä tuottaa runsaasti toimintaa, jota voisi hyödyntää sosiaalisessa kuntoutuksessa ja näin tuottaa asiakkaille paremmin heidän yksilöllisiä tarpeitaan palvelevia ratkaisua. Tiedonkulku ei pysy muutoksen perässä, jonka vuoksi merkittävä osa esimerkiksi hankkeiden toimintaa jää sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa huomioimatta. Asiakkaiden ohjautuminen toimintaan hyödyttäisi järjestöosapuolia paitsi jatkorahoituksen saamisessa toimivien ratkaisujen eloonjäämiseksi, myös toimintatapojen juurruttamisen näkökulmasta: sosiaalinen kuntoutus edellyttää yhteistyötä pysyvän toimijan, kuntasektorin sosiaalityön, kanssa.

Opinnäytetyön ensimmäinen päämäärä on luoda jaettu käsitys siitä, mitä sosiaalinen kuntoutus oikeastaan tarkoittaa. Tämän jälkeen tavoitellaan järjestöjen tuottaman toiminnan näkyväksi tekemistä, jotta se olisi paremmin hyödynnettävissä sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksessa. Projektin konkreettinen tuotos tulee olemaan palvelukartasto sosiaalityöntekijöiden sekä muiden yhteistyötahojen käyttöön sosiaalisen kuntoutuksen ideoinnin tueksi. Lisäksi tavoitellaan ylisektorisen työryhmän kokoamista, jonka tavoitteena on koordinoida sosiaalista kuntoutusta koskevaa kehittämistyötä opinnäytetyöprosessin päätyttyä.

Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen yhtenä tavoitteena on saada aikaan sellaisia muutoksia palvelujärjestelmässä, jotka ehkäisisivät vankilasta vapautuvien uusintarikollisuutta. Käytännössä tämä tarkoittaa yhteistyön tiivistymistä vankila- ja siviilityönteki-

jöiden välillä siten, että rikosseuraamuksien edellyttämän toiminnan jatkumoiksi suunnitellaan kunnan ja kolmannen sektorin palveluiden mahdollistamaa kuntoutusta. Sosiaalinen kuntoutus palvelee monien vankilasta vapautuvien tarpeita yksilölliset seikat huomioivana, joustavana kuntoutusmuotona. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöitä sekä vankilataustaisia asiakkaita kutsuttiin mukaan yhteiskehittämiseen, jotta tämän erityisryhmän tarpeet tulisivat nähdyksi ja yhteistyö kunnan sekä valtion työntekijöiden välillä tiivistyisi hankesuunnitelman mukaisesti. Hankkeen taustaorganisaatiota, Porin Sininauhaa, Sosku-kahvit projekti palvelee paitsi myönteisenä imagotekijänä, myös hankkeisiin liittyvän asiakasrekrytoinnin välineen luojana. Aikuissosiaalityön työvälineeksi tuotettava palvelukartasto muodostaa asiakasohjauksen väylän julkiselta kolmannelle sektorille.

Itselleni opinnäytetyön tekeminen tuo kokemuksen kehittämistyöstä koordinoivana osapuolena. Toteutan opinnäytetyön paitsi hankkeen työntekijän roolissa, myös järjestön edustajana. Pääsen perehtymään varsin uuteen, sosiaalisen kuntoutuksen palvelumuotoon ja kehittämään sen sisältöä myös tekemässäni käytännön asiakastyössä. Asiakkaiden mukanaolo laajassa yhteiskehittämisen projektissa on omaa työtäni ohjauksen, henkilökohtaisten arvojen näkökulmasta merkityksellistä ja myös yleisesti tavoiteltu toimintamalli nykyisessä SOTE-alan kehittämistyössä.

2 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Luvussa 2 kuvataan opinnäytetyön käsitteisiin, lainsäädäntöön ja muihin yhteiskunnan rakenteisiin sekä sosiaalialan ilmiöihin nojaava teoreettinen perusta. Lisäksi tuotetaan lukijalle näköaloja palvelujärjestelmän ja asiakkaan välisestä suhteesta sekä kolmannen sektorin roolista julkisen sektorin yhteistyökumppanina.

2.1 Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalialan työssä on jo pitkään ymmärretty sosiaalisen toimintakyvyn merkitys osana ihmisen hyvinvoinnin kokonaisuutta. 1950-luvun sodanjälkeisessä Suomessa

veteraanien kokonaisvaltaisen toimintakyvyn palauttamiseen tähtäävää kuntouttavaa työtä tehtiin laajasti ja sosiaalisen kuntoutuksen käsite vakiintui ammatilliseen sanastoon. (Nieminen 2018, 10-13.) Sosiaalihuoltolakiin sosiaalinen kuntoutus lisättiin omaksi, erilliseksi palvelukseen vuonna 2014. Sosiaalihuoltolaissa sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostetua tukea ”sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi”. Sosiaalihuoltolaissa sosiaaliseen kuntoutukseen määritellään kuuluvaksi sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä kuntoutuspalveluiden yhteensovittaminen, valmennus arjessa selviytymiseen, ryhmätoiminta ja vuorovaikutuksen tuki ja kaikki muut sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Lakisääteisten sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteiden kautta määrittyvä tehtävä on laaja-alainen. Käytännössä toimeenpano, sisältö ja kohteet määräytyvät tällä hetkellä kunnissa, joiden tehtäväksi sosiaalinen kuntoutus sosiaalihuoltolain mukaan määräytyy. Sosiaalinen kuntoutus onkin käsitetty muun muassa lain mukaisena erillisenä palveluna, palveluita läpileikkaavana periaatteena sekä sosiaalialan työhön liittyvänä työotteena- ja orientaationa. Sosiaalihuoltolaki määrittelee sosiaalisen kuntoutuksen kuitenkin selkeästi omaksi, tosiasiallisesti saatavilla olevaksi itsenäiseksi palvelukseen. (THL 2018, 4.)

Palvelujärjestelmässä sosiaalityö asettuu usein viimesijaiseksi suhteessa muihin toimenpiteisiin. Tämän voidaan tulkita tarkoittavan kasaantuneita vaikeuksia asiakkaiden elämäntilanteissa. Onkin tavallista, että sosiaalisen kuntoutuksen asiakas tarvitsee monialaisesti eri asiantuntijoiden tarjoamia palveluita kuntoutumiseensa, joka vaikeuttaa sosiaalityölle lankeavan koordinoivan roolin hoitamista yhteisten tietojärjestelmien puuttuessa. (Määttä 2018, 27-28.) Tarvelähtöisyyden ensisijaisuus voi korostaa asiakkaan ja työntekijän kompetenssieroja rajaten näin ulkopuolelle asiakkaan omat kokemukset. Ammatillaisen näyttäytyessä asiantuntijana, joka keskittyy toimintakyvyssä ilmenevien puutteiden löytämiseen, voi kuntoutumisyrittäjä todellisuudessa heikentää asiakkaan uskoa omaan kykyihinsä kannatella ongelmiaan. (Hietala 2018, 120.)

Sosiaalinen kuntoutus on vapaaehtoisuuteen perustuva, taloudellisesti lähes tai täysin kannustimeton tarvelähtöinen palvelu. Palvelun sisältö räätälöidään vastaamaan asiakkaan yksilöllisiin ominaisuuksiin sekä tarpeisiin hyödyntämällä palveluverkoston olemassa olevaa toimintaa laaja-alaisesti. (Piirainen 2018, 52.) Sosiaalityöntekijöiden harkintavallan voidaan katsoa olevan sosiaalista kuntoutusta raamittava tekijä, joka aiheuttaa paikallista sekä tapauskohtaista vaihtelua sosiaalisen kuntoutuksen keinoissa, tavoitteissa ja vaikuttavuuden indikaattoreissa. (Piirainen, Linnakangas & Suikkanen 2018, 116.)

2.1.1 Yhteistyö sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa

Sosiaalinen kuntoutus on yhdistelmä sosiaalityötä sekä monialaisten kuntoutusjärjestelmän palveluita. Toteutuakseen se vaatii käytännössä usein moniammatillista ja organisaatioiden välistä yhteistyötä sekä verkostoitumista. Sosiaalisen kuntoutuksen monialaisella kentällä työskentelee toimijoita eri koulutustaustoilla ja työorientaatioilla. Palvelu eri muotoineen ja kokonaisuuksineen on vasta rakentumassa, joten paikalliset erot sen järjestämisessä, sisällöissä ja tuottamisessa ovat suuria. Erityisenä haasteena voidaan vielä pitää sosiaalisen kuntoutuksen järjestämistä epäyhtenäisesti ja usein hankerahoituksella. (Väisänen 2018, 10.)

Kainulainen (2006, 85) esittää kolmannen sektorin yhdeksi rooliksi vääryyden torjumisen sijoittamalla yksittäisen ihmisen ja julkisen sektorin väliin. Kolmannen sektorin toimijoiden on viranomaisia helpompaa ottaa asiakkaan tarpeet lähtökohdakseen, sillä päätäntävällän puuttuessa objektiivisen näkökulman saavuttaminen mahdollistuu. Kunta- ja valtiontalouden realiteettien läsnäolo ohjaa työntekijän ajattelua etäämmälle asiakkaan inhimillisistä tarpeista.

Mikäli järjestöjen ja kunnan edustajien yhteistyö on toimivaa ja luottamukseen perustuvaa, voivat kunnan palvelut ja järjestöjen toiminta muodostaa toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Julkishallinnon ja kansalaistoiminnan yhteistyön kasvavaa merkitystä kuvaa myös se, että kolmannen sektorin rooli kunta-areenalla on herättänyt enenevästi myös tutkijoiden kiinnostusta. (Kananoja, Niiranen & Jokiranta 2008, 208.)

2.1.2 Sosiaalinen toimintakyky ja osallisuus

Yhteiskuntatieteen tohtori Raija Väisänen (2018, 26) toteaa sosiaalisen toimintakyvyn olevan sosiaalisen kuntoutuksen tavoite. Sosiaalinen toimintakyky perustuu Väisäsen mukaan sosiaaliseen tukeen, joka ilmenee esimerkiksi emotionaalisenä suhteena, informaationa, arviointina ja välineellisenä apuna. Sosiaalisen toimintakyvyn tavoite mahdollistaa myös sosiaalisen kuntoutuksen käsittämisen osaksi kaikkea kuntoutusta: ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksen lisääminen on koko yhteiskuntaa läpäisevää ja osallisuutta vahvistavaa toimintaa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivuilla (2019) kuvataan osallisuutta tunteena, joka syntyy työn, opiskelun, asumispaikan tai harrastuksen ympärille muodostuvaan yhteisöön kuulumisesta. Ihmisen osallisuus näyttäytyy mahdollisuutena vaikuttaa sekä arvostuksen ja tasavertaisuuden kokemuksina.

2.2 Yhteiskehittäminen

Sosiaali- ja terveysalan viimeaikainen kehittämisinto jakaa mielipiteitä niin julkiseen keskusteluun osallistuvissa kansalaisissa, kuin aiheesta tieteellisiä julkaisuja työstävissä tutkijoissakin. Sosiaalihuoltolain 7 §: ssä kuntasektorilla toteutettavan rakenteellisen sosiaalityön tehtäviksi nimetään sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen. (Sosiaalihuoltolaki 1301/ 2014, 2 luku 7 §.) Erytystä tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvoinnin seuraamisesta ja edistämisestä säädetään erikseen:

” Palveluja annettaessa ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeisiin ja toivomuksiin.” (Sosiaalihuoltolaki 1301/ 2014, 2 luku 8 §.) Leena Eräsaari (2011, 181-182) kutsuu nykyistä kehittämistä shokkihoidoksi, jossa kuntalaisten ja palvelunkäyttäjien ääni jää kuulematta. Eräsaari arvostelee uudistuksien kiireellistä aikataulua ja epädemokraattista toteutustapaa. Viime vuosikymmeninä vallinnut johtamistyyli, ”new public management”, saa Eräsaarelta osakseen tiukkasanaista kritiikkiä muun muassa sosiaalialalle sopimattomasta liikkeenjohdon kielestä ja ajattelumalleista.

Kuntalain 22. § :ssä veloitetaan valtuustoa pitämään huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallisuuden mahdollisuuksista, jotta kunnan asukkaiden ja palvelujen käyttäjien oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan täyttyy. Osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia lisääviksi toimiksi mainitaan esimerkiksi palveluiden suunnittelu yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa sekä asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteisen asioiden suunnittelun ja valmistelun tukeminen. (Kuntalaki 410/ 2015, 5 luku 22 §.) Demokratialla tarkoitetaan ihmisten tasa-arvoisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Koska kunnallinen sosiaalipolitiikka tapahtuu paikallisella tasolla tai alueittain, se täyttää edellytyksen keskusteluun paikallisten toimijoiden kanssa ja lähellä olevan osallistumisen areenan. Erilaiset ihmisten väliset yhteistoimintamuodot, kuten paikallisyhteisöt ja kunnan asukkaiden osallisuus, synnyttävät sosiaalista voimaa. Jos toimitaan vain valtion asettamien tavoitteiden toimeenpanijana, jää paikallisyhteisöjen energia sosiaalipoliittisessa toiminnassa käyttämättä. (Kananoja, Niiranen & Jokiranta 2008, 200-201.)

Stenvall ja Virtanen (2012, 20-21) muistuttavat, että uusi julkinen johtaminen sekä sen rinnalla vaikuttava, verkostotyötä korostava julkinen hallinta, ”governance”, ovat tuoneet mukanaan hyvääkin. Näistä esimerkkeinä Stenvall ja Virtanen mainitsevat uudenaikaisen tilintekovastuun ja läpinäkyvyyden, näyttöperusteisuuden ja arvioinnin sekä asiakaslähtöisyyden. He uskovat, että nykyisiä sosiaali- ja terveysalan palvelurakenteita voidaan uudistaa laadukkaammiksi ilman merkittäviä lisäresursseja. Stenvallin ja Virtasen mukaan on keskityttävä palveluiden kehittämiseen rakenteiden uudistamisen sijaan tai ohessa.

”New governance” ilmestyi politiikan tutkimuksen sanastoon 1990-luvulla. Uuden hallinnan konseptiossa pyrkimyksenä on ymmärtää monitoimijaisen hyvinvointikokonaisuuden ohjausta. Kysymys on yhteiskunnallisten prosessien ohjauksesta olosuhteissa, joissa valtio ei ylhäältäpäin voi ohjata tilannetta vaan keskiöön nousee toimijoiden keskinäiset suhteet. Uusi hallinta tunnistaa aikaansaamisen kapasiteetin, joka ei ole peräisin valtion vallasta vaan verkostosta itsestään. Voidaan siis sanoa uuden hallinnan diskurssin keskittyvän monitoimijaisuuden dynamiikkaan ja vastuusuhteisiin. (Julkunen 2007, 254-257.)

Avoin innovaatioajattelu perustuu uskoon yhteistyösuhteiden organisaatiolle tuottamasta lisäarvosta ja kykyyn tunnistaa yhteistyökumppaneilla olevat, oman toiminnan kannalta käyttökelpoiset, ideat sekä tieto. Tärkeää on olla avoin uusille ideoille sekä paikalliselle osaamiselle. Täydentävä innovaatio on palveluinnovaation muoto, jossa pyritään rikkomaan sektoreiden välisiä rajapintoja, jolloin eri palveluiden tuottajat toteuttavat uusia innovaatioita vuorovaikutteisesti. (Stenvall & Virtanen 2012, 78, 94-95.)

2.2.1 Kolmannen sektorin rooli osallisuutta edistävässä kehittämis- ja vaikuttamistyössä

Järjestöjen rooli poliittisessa demokratiassa perustuu erilaisten arvojen ympärille rakentuvalla vaihtoehtoisella toiminnalla, sosiaalisen vastuun kantamiselle ja sosiaalisen pääoman luomiselle. Järjestössä toimiminen opettaa demokratiassa tarvittavia taitoja, kuten kokous- ja argumentaatiotaitoja, kansalaistaitoja, yhteiskunnallista ymmärrystä ja menetelmiä vaikuttamiseen. Järjestöt edistävät kansalaisten poliittista aktiivisuutta ja osallistumista tarjoamalla myönteisiä kokemuksia vaikuttamisesta. Kansalaisten poliittisen aktiivisuuden ollessa laskussa, järjestöt voivat tukea kansalaisten suoraa vaikuttamista ja osallisuutta tuomalla demokratian lähemmäs ihmistä. (Kananoja, Niiranen & Jokiranta 2008, 207.)

Ideologiset eroavuudet julkisen-, yksityisen- ja kolmannen sektorin välillä jarruttavat tiedon ja kokemusten vaihtoa. Kehittämistyötä tehdään kaikilla kolmella sektorilla, mutta hyvät käytännöt eivät leviä sektorilta toiselle puutteellisen yhteistyön takia. Eri sektorien välisen yhteistyön kasvattamiseksi on tehty kehittämistyötä, mutta onnistuneet kumppanuudet puuttuvat edelleen palvelutuotannosta tai ainakaan yhteistyö ei ole kokonaisvaltaista. Esimerkiksi järjestöjen toiminta on hyvin asiakaskeskeistä ja asiakkaat osallistuvat palvelutuotantoon juuri järjestötyön kautta. Julkisella sektorilla asiakkaiden mukaan ottaminen uudistamistyöhön on edelleen harvinaista eikä järjestöjen potentiaalia asiakasymmärryksen kehittämisessä ole ymmärretty. (Stenvall & Virtanen 2012, 30-31.)

2.2.2 Asiakkaan rooli palveluiden käyttäjänä ja niiden kehittäjänä

Yhteiskehittäminen haastaa sekä ammattilaiset sekä palveluiden käyttäjät tarkastelemaan, hajottamaan ja uudelleen rakentamaan totuttuja rooleja. Palveluiden käyttäjät eivät ole paternalistisen auttamistyön kohteita vaan yhteistyökumppaneita, joiden kokemusten kautta pystytään mittaamaan työn vaikuttavuutta. Yhteiskehittämisessä heidät nähdään resursseja lisäävinä eikä vähentävinä henkilöinä, jotka kantavat vastuuta kehittämistyöstä osallistumalla siihen passiivisen kritisoinnin sijaan. Kuntalaisten osallistuminen kehittämistyöhön lisää palveluiden legitimitettä ja saattaa kannustaa muitakin palveluista hyötyviä hakeutumaan niiden piiriin. (Bowaird & Löffler 2012, 36.)

Toisaalta aktiivista osallisuutta ihannoivaa sosiaalialan työtä tulee tarkastella myös riskinä heikoimmassa asemassa olevien näkökulmasta. Kirsi Juhila (2006) erittelee hyvinvointikehyksiä ja analysoi niiden vaikutuksia sosiaalityölle. Kansalaisten osallistumisen ideologialle nojaava ihanne edellyttää sosiaalityössä kumppanuusmallia ja siihen vastaavaa aktiivista sekä vastuullista kansalaisuutta. Tämän ideologian äärellä Juhila korostaa universaaleihin sosiaalisiin oikeuksiin uskovan hyvinvointivaltion saliliman sosiaalityön huolenpitosuhteen merkitystä. Huolenpitosuhde ei sulje pois aktiivisuuden tärkeyttä, vaan mahdollistaa sosiaalityön asiakkaana olemisen ilman aktiivisen kansalaisen kriteereiden täyttämistä. Juhilan ajattelun mukaan yhteiskuntaan täytyy mahtua heidänkin, jotka eivät täytä aktiivisen ja riippumattoman kansalaisen normia.

3 OPINNÄYTETYÖN TARPEELLISUUS SEKÄ TUTKIMUKSELLISET LÄHESTYMISTAVAT

Luvussa 3 taustoitetaan opinnäytetyön aihevalintaa ja perustellaan kehittämistyön tarpeellisuutta ajankohtaisia, muiden tahojen tuottamia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen. Lukijalle esitetään myös opinnäytetyön tutkimukselliset lähestymistavat.

3.1 Ylisektorisesta työparitoiminnasta innostus sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskenttämiseen

Vuonna 2017 Porin aikuissosiaalityössä alettiin työstää sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalista kuntoutusta omaksi, tosiasiallisesti asiakkaille tarjottavaksi palveluksi. Sosiaaliohjaaja Johanna Kuivalaisen toimenkuva rajattiin käsittämään sosiaalisen kuntoutuksen kehittäminen sekä ohessa syntyvät toteutukset asiakastyössä. Keväällä 2018 Porin Sininauhan alaisuudessa aloitti toimintansa vankilataustaisille suunnattu ESR-rahoitteinen Tuetusti tulevaisuuteen- hanke, jossa aloitin työni aluekoordinaattorina. Yhteiset, integraation ja palvelujärjestelmään kiinnittymiseen tähtäävät asiakkaita koskevat tavoitteet saattoivat minut Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen työntekijänä yhteen Johanna Kuivalaisen kanssa. Kuivalainen esitteli vankilataustaisille asiakkailleen hankkeen toimintaa. Asiakkaan osoittaessa kiinnostusta hanketta kohtaan järjestettiin tapaaminen, jossa läsnä olivat asiakas, minä sekä Johanna Kuivalainen. Yhteisesti rakennettiin asiakkaan tarpeista ja mielenkiinnonkohteista kumpuava sosiaalisen kuntoutuksen suunnitelma, jossa aikuissosiaalityö toimi koordinoivana- ja minä hankkeen työntekijänä toteuttavana osapuolena. Myös Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen vastaavan koordinaattorin, Elina Peltosen, asiakastyöskentelyä toteutettiin samalla konseptilla. Hankkeen työntekijöiden lisäksi asiakkaat tapasivat Johanna Kuivalaista, jonka seurauksena jaetuista asiakaskokemuksista syntyi työpari-toimintaa hankkeen työntekijän sekä Johanna Kuivalaisen välillä. Yhteisiä tapaamisia vaikuttavuuden mittaamiseksi sekä jatkosuunnitelmien tekemiseksi sovittiin säännöllisin väliajoin aikuis-sosiaalityön toimistoon.

Viranomaisen ja kolmannen sektorin osapuolen yhdessä toteuttama sosiaalisen kuntoutuksen toteutus osoittautui vaikuttavaksi työtavaksi niin asiakkaiden kuin ammattilaistenkin kokemana. Yhteisistä onnistumisista innostuneina ideoimme Johanna Kuivalaisen kanssa laajempia yhteistyön mahdollisuuksia eri sektoreiden välillä. Totesimme monialaisten kokonaisuuksien mahdollistuvan, mikäli sosiaalityöntekijöiden tietoisuus eri palveluiden olemassaolosta lisääntyy ja ymmärrys sosiaalisesta kuntoutuksesta sekä sen merkityksestä omana, erillisenä palvelunaan kasvaa erityisesti sosiaalityöntekijöiden keskuudessa. Lisäksi aikuissosiaalityön toimintakulttuurissa tulisi tapahtua irrottautumista byrokraattisesta viranomaisroolista ja tiukasti määritellyistä

asiakasprosesseista kohti henkilökohtaisempaa asiakassuhdetta sekä luovempaa tapaa rakentaa kuntoutuksen sisältöjä.

Ideointiin otettiin mukaan sosiaalialan osaamiskeskuksesta Pikassoksesta suunnittelija Heli Toroska sekä aikuissosiaalityön päällikkö Krista Virtanen-Olejniczak. Yhteisesti projektin tavoitteeksi nimettiin sosiaalityöntekijöiden tietoisuuden lisääminen olemassa olevista, eri sektoreiden tuottamista palveluista, tahtotilan lisääminen sosiaalisen kuntoutuksen suunnitteluun ja toteutukseen palvelun merkityksellisyyden tunnistamisen kautta, jaetun käsityksen luominen sosiaalinen kuntoutuksen merkityksestä palveluna sekä yhteistyön lisääminen aikuissosiaalityön ja eri palveluiden välillä. Tavoitteet nimettiin yhteisen keskustelun kautta. Strategiseksi, yhteiseksi arvopohjaksi muodostui myönteinen ihmiskäsitys. Kehittämisen strategia nojautuu sosiaalisessa kuntoutuksessa toteutettavan asiakastyön tavoin voimavaralähtöisyyteen: pyritään laajentamaan onnistuneita kokemuksia ja etsimään voimavaroja ongelmien sijaan. Yhteiskehittämisprojektin nimeksi valikoitui Sosku-kahvit, jonka arveltiin arkikielisyytensä vuoksi vetoavan asiakkaisiin.

3.2 Aiemmasta tutkimuksesta sekä arkikokemuksesta kumpuava tarve sosiaalisen kuntoutuksen kehittämiseksi

Aikuissosiaalityön päällikön Krista Virtanen-Olejniczakin, sosiaaliohjaaja Johanna Kuivalaisen sekä Pikassoksen suunnittelijan Heli Toroskan käsitykset sosiaalisen kuntoutuksen kehittämistarpeista Porissa pohjautuivat paitsi arjen asiakaskokemuksiin sekä työyhteisössä käytyihin keskusteluihin, myös Merita Koposen (2019) toteuttamaan, sosiaalialan AMK, opinnäytetyöhön ”Sosiaalinen kuntoutus Porin aikuissosiaalityössä- palvelun kuvaus ja kehittämistarpeen selvitys”. Koposen opinnäytteessään tuottamat havainnot sekä kehittämistarpeet toimivat Sosku-kahvit yhteiskehittämisprojektin taustoittavana materiaalina.

Merita Koponen (2019) käsittelee opinnäytetyössään ”Sosiaalinen kuntoutus Porin aikuissosiaalityössä- palvelun kuvaus ja kehittämistarpeen selvitys” sosiaalityöntekijöiden sekä palvelun käyttäjien ajatuksia sekä kokemuksia paikallisesta sosiaalisen kun-

toutuksen toteutuksesta. Molemmat osapuolet ilmaisivat tyytyväisyyttään palvelun yksilölliset tarpeet huomioivaan luonteeseen sekä työvoimapoliittisten tavoitteiden puuttumiseen, joka mahdollistaa asiakkaan omaan tahtiin etenemisen. Opinnäytetyönsä johtopäätökset- osiossa Koponen kuvaa asiakkaiden reaktioita yllättyneiksi palvelun kehittämistarpeista kysyttäessä ja päättelee oman kuntoutuksen suunnittelun olevan haastateltaville tuttua, mutta palvelujärjestelmä tasolla asiakkaiden äänen jäävän vielä kuulumatta kehittämistyössä. Haastattelutilanteessa asiakkailta ilmeni olevan ideoita palvelun kehittämiseksi, ammattilaisten laimeaa suhtautumista kehittämistyöhön Koponen sen sijaan jäi hämmästelemään. (Koponen 2019, 41.)

Koposen haastatteluissa sosiaalityöntekijät kertoivat poikkeuksetta tarvitsevansa lisää ideoita sosiaalisen kuntoutuksen järjestämiseen. Osa haastateltavista ehdotti opaskirjan laatimista sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelemisen tueksi. Koponen kuitenkin aiheellisesti muistuttaa, että opaskirja saattaisi murentaa sosiaalisen kuntoutuksen alkuperäistä ideaa, joka on yksilöllisesti asiakkaan tarpeisiin räätälöity palvelu. Lisäksi kaikki haastateltavat sosiaalityöntekijät kokivat tarvitsevansa lisää toimintapaikkoja sekä yhteistyötahoja kumppaneiksi sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksiin. (Koponen 2019, 41.)

Opinnäytetyönsä jatkotutkimushaasteet ja kehittämishaasteet- osioissa Koponen ehdottaa paikallisen yhdistyskentän tarjoamien mahdollisuuksien selvittämistä tavoitteena synnyttää yhteistyötä sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksiin. Lisäksi Koponen näkee merkitykselliseksi asiakkaiden osallistamisen kehittämistyöhön, jotta palvelu vastaa entistä paremmin asiakkaiden tarpeisiin ja samalla yhteiskehittämisessä mukana olevien asiakkaiden kokemus osallisuudesta voimistuu. Koponen jää pohtimaan myös mahdollisuutta toteuttaa opaskirja väljällä raamituksella siten, ettei toteutusten monimuotoisuutta aseteta uhanalle. (Koponen 2019, 42-43.)

Oman opinnäytetyöni aiheena on ”Sosku-kahvit- Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen Porissa”. Opinnäytteeni tarttuu Koposen esittämiin kehittämishaasteisiin ja pyrkii ratkaisemaan niitä toimintatutkimuksen menetelmin, yhdessä kehittämällä. Yhteiskehittämisen osapuolina ovat kuntasektorin työntekijät, asiakasrajinnoilla työskentelevät valtion virkamiehet, järjestötoimijat sekä asiakkaat. Tavoitteena on kehittää ja saattaa alulle työskentelymuoto, jossa järjestöjen ja hankkeiden tuottamat palvelut

saatettaisiin aikuissosiaalityön henkilökunnan tietoon, jotta niiden hyödyntäminen sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa lisääntyisi. Lisäksi tavoitellaan areenaa yhteiselle keskustelulle sekä palvelujärjestelmän aukkojen paikantamista käytännön kokemuksista käsin. Yhteisesti tuotettujen havaintojen varassa hankerahoitusta voidaan haakea toimintaan, jolle arkikäsitteiden varassa on tarvetta.

3.3 Opinnäytetyön yhteys maakunnalliseen ja valtakunnalliseen kehittämistyöhön

3.3.1 Valtakunnallista kehittämistä SOSKU-hankkeessa

Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen ESR- rahoitteisessa SOSKU- hankkeessa on luotu ” Suositus työikäisten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen laatuksiksi”- käsikirja, jonka tarkoituksena on edistää sosiaaliselle kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja selkiyttää sosiaalisen kuntoutuksen asemaa osana sosiaalihuollon palveluita. Laatuksien valmisteluun on osallistunut sosiaalisen kuntoutuksen asiantuntijoita kunta- ja maakuntatasolta, minkä lisäksi suunnittelutyössä ovat olleet mukana Kuntaliitto sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Kehittäjäasiakkaat ja kokemusasiantuntijat ovat tuoneet palveluiden käyttäjien näkökulmaa suunnitteluun prosessin eri vaiheissa. Valmiin käsikirjan ovat koonneet SOSKU- kehittämishankkeessa työskennelleet Kuntoutussäätiön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijat. (THL 2018, 5.)

Laatukriteerit esitetään kahdeksana väittämänä, jotka liittyvät sekä sosiaalisen kuntoutuksen rakenteeseen, että asiakasprosessiin. Väittämät soveltuvat tarkistuslistaksi kuntoutuksen tuottamista suunniteltaessa ja arvioitaessa. Arviointi tapahtuu laatukriteerien yhteydessä listattuja edellytyksiä viisiportaisen asteikon avulla pisteyttäen (1= Toteutuu erittäin huonosti- 5= Toteutuu erittäin hyvin). (THL 2018, 4, 5.)

Laatukriteerit ovat:

1. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelun tavoitteet ja sisällöt ovat yhdenmukaiset.
2. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelun elementit ja ominaisuudet ovat yhdenmukaiset.
3. Sosiaalisen kuntoutuksen palveluun ohjaamisen toimintatapa on yhdenmukainen.

4. Sosiaalisen kuntoutuksen tarve on arvioitu osana sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointia.
5. Sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamisesta on sovittu osana sosiaalihuollon asiakassuunnitelmaa. Sosiaalisesta kuntoutuksesta on tehty päätös.
6. Sosiaalisen kuntoutuksen toimintavoista ja yhteistyörakenteista muihin palveluihin on sovittu.
7. Sosiaalisen kuntoutuksen päättäminen.
8. Sosiaalisen kuntoutuksen palvelun vaikutusten arvioinnin ja seurannan käytännöt ovat yhdenmukaiset. (THL 2018, 9-22.)

Sosku-kahvit projektissa on hyödynnetty SOSKU-hankkeessa luotuja laatukriteereitä ja prosessin lopussa sosiaalisen kuntoutuksen tilannetta Porissa arvioidaan yhdessä laatukriteereiden yhteydessä esitettyjä edellytyksiä mitaten. THL:n suunnittelu- ja kehittämistyötä hyödyntämällä sitoudutaan valtakunnallisesti yhtenevän, lainsäädäntöä sekä sen asiantuntijoiden muodostamaa tulkintaa kunnioittavan, vastuullisen yhteiskenttämisen prosessin toteuttamiseen. Sosku-kahvit projektin tapaamisten toteutuksissa on kiinnitetty huomiota erityisesti laatukriteerin 6 sisältöön siihen liittyen edellytysten arviointiin.

Sosiaalihuoltolaissa määritellään palveluiden yhteensovittamisesta seuraavasti: ”Sosiaalipalveluja on pyrittävä järjestämään eri hallinnonalojen peruspalveluiden yhteydessä, jos järjestely edistää palvelujen yhteensovittamista ja laadultaan hyvien palvelujen järjestämistä (SHL 1301/2014, 33 §)”. Yhteen sovittaminen kuvataan yhteistyörakenteiden sopimisena kunnallisesti tai maakunnallisesti eri palveluiden välillä. Sosiaalityöllä on koordinoiva rooli rakentaa eri palveluiden tarjoamasta tuesta asiakkaiden tarpeisiin vastaava kokonaisuus. (STM 2017, 5, 54.)

Sosiaalihuoltolaissa edellytetään eri tahojen osallistumista palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman laatimiseen, mikäli henkilön tarpeisiin vastaaminen edellyttää useiden palveluntarjoajien tukitoimia. Sosiaalihuoltoa tulee toteuttaa yhteistyössä siten, että palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

”Suositus työikäisten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen laatuksiteereiksi”- käsikirjan laatuksiteeri 6 huomioi sosiaalisen kuntoutuksen laadun elementeiksi asiakaskeskeisyyden, palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden, oikeudenmukaisuuden, korkeatasoisen osaamisen ja vaikuttavuuden. (THL 2018, 20.) Sosku-kahvit projektin lähtökohdiksi on valittu SOSKU- hankkeessa nimetyt, valtakunnallisen tutkimustyön tuloksena syntyneet laadun elementit. Asiakaskeskeisyyteen pyritään paitsi ottamalla asiakkaat mukaan kehittämistyöhön myös laajentamalla palveluvalikkoa siten, että sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuksista voidaan rakentaa yksilölliset tarpeet ja ominaisuudet huomioon ottavia kokonaisuuksia. Sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa hyödynnetään paitsi julkisen palvelujärjestelmän tarjontaa, myös muiden sektoreiden toimintaa. Aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöiden sekä -ohjaajien tietoisuuden lisääminen olemissa olevista palveluista luonnollisesti lisää palveluiden saatavuutta sekä saavutettavuutta. Sopimalla yhteisesti sosiaalisen kuntoutuksen prosesseista ja jakamalla kokemuksia keskustelemalla lisätään oikeudenmukaisuutta palvelun toteutuksissa. Huomioimalla sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelussa esimerkiksi kolmannen sektorin tarjoamat kynnyksettömät palvelut oikeudenmukaisuutta lisätään mahdollistamalla sosiaalinen kuntoutus myös haasteellisiksi koetuille asiakasryhmille, kuten päivittäin päihteitä käyttäville kuntalaisille. Kolmannen sektorin pitkästä perinteestä kumpuavaa tasavertaisuuteen nojaavaa toimintakulttuuria ja viranomaisvastuusta vapaata ammattilaisen roolia hyödyntämällä sosiaalisen kuntoutuksen piiriin saadaan myös henkilöitä, jotka vierastavat yhteistyötä viranomaisten kanssa.

Kolmannella sektorilla muun muassa kilpailutusten ja rahoituspohjan pirstaloitumisen myötä tapahtunut professionalistuminen merkitsee koulutusvaatimusten korostumista sekä vapaaehtoistoiminnan ja ammatillisen työskentelyn erottumista toisistaan. Samaan aikaan julkisella puolella tapahtunut kokemusasiantuntijuuden esiinmarssi ovat samankaltaistaneet kansalaisjärjestöjen ja julkisen sektorin osaamista sekä sen nojalla tuotettujen palveluiden sisältöjä. Näin ollen korkeatasoisen osaamisen vaatimus ei sulje kolmatta sektoria pois sosiaalisen kuntoutuksen toteutukseen soveltuvana osapuolena.

Yhdenmukainen vaikuttavuuden mittarointi mahdollistuu aikuissosiaalityön koordinoivan roolin myötä. Säännölliset, aikuissosiaalityön yhteen kutsumat, tapaamiset mahdollistavat vaikuttavuuden yhteisen arvioinnin. Arvioinnin käytetyt välineet ovat

aikuissosiaalityön työntekijöillä yhteiset, valtakunnallisia linjauksia noudattavat haastattelulomakkeet. Arvioinnin toteutus fokusoituu asiakkaan omaan näkemykseen osallisuuden- ja yleisemmin elämäntilanteestaan, joita ammattilaisten asiakkaan läsnä ollessa tuottamat näkökulmat saattavat täydentää.

Sosku-kahvit projekti toteutetaan kolmella tapaamisella, joihin toivotaan osallistujiksi eri sektoreiden edustajia niin asiakas- kuin työntekijärooleissa. Määrällisesti tavoitteena on vähintään 30 osallistujaa tapaamista kohden. Tapaamiselle määriteltyjen tavoitteiden toteutumista mitataan tilaisuuden lopussa teetettävien kyselyin, joissa pyydetään myös ideoimaan tulevien kokoontumisten sisältöjä. Etukäteen suunniteltua sisältörunkoa toteutetaan kunkin tilaisuuden alkupuoliskolla. Jälkipuoliskon ohjelmassa ei käytetä ulkopuolisia esiintyjä, jonka vuoksi se on muokattavissa palautteissa esitettyjen toiveiden mukaisesti. Näin ollen tapaamisten sisältö muotoutuu osittain prosessin aikana. Viimeisen tapaamisen jälkeen toimintaa arvioidaan ”Suositus työikäisten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen laatuksiteereiksi”- käsikirjan laatuksiteereiden yhteydessä esitettyjen laatuksiteereiden mukaisesti. Erityisesti kiinnitetään huomiota laatuksiteerin 6 edellytysten toteutumiseen. Lopuksi suoritettavan arvioinnin perusteella laaditaan ehdotus jatkotoimenpiteistä.

Edellytys laatuksiteerin 6 toteutumiselle:

Sopiminen sosiaalisen kuntoutuksen yhteistyörakenteista ja toimintatavoista suhteessa muihin palveluihin.

Edellytysten toteutumisen arviointi:

1. Kunnalliselle ja alueelliselle/maakunnalliselle tasolle on luotu sosiaalisen kuntoutuksen strategiset linjaukset. Asukkaat ja asiakkaat ovat olleet mukana vaikuttamassa strategialinjauksiin.

1 = Toteutuu erittäin huonosti – 5 = Toteutuu erittäin hyvin

2. Strategiassa on linjattu sosiaalisen kuntoutuksen riittävästä resursseista ja työnjaosta sekä siitä, että sosiaalista kuntoutusta järjestetään palveluita ja tukea yhteen sovittamalla. Mm. kuntoutusneuvonnan ja -ohjauksen ja muiden kuntoutuspalveluiden yhteensovittamisesta ja saatavuudesta on sovittu (SHL 1301/2014 17 § 2 kohdan mukaisesti).

1 = Toteutuu erittäin huonosti – 5 = Toteutuu erittäin hyvin

3. Sosiaalityöllä on keskeinen koordinoiva rooli eri toimijoiden tarjoaman tuen ja palvelujen yhteen sovittajana.

1 = Toteutuu erittäin huonosti – 5 = Toteutuu erittäin hyvin. (THL 2018, 20.)

3.3.2 Maakunta- ja SOTE-uudistusten työryhmien sekä SATAOSAA-hankkeen kehittämistyön tuloksia

Sosiaalisen kuntoutuksen maakunnallisen kehittämistyön tarvetta on kartoitettu maakunta- ja SOTE-uudistuksen työryhmien, Satakunto-hankkeen ja SATAOSAA-maakuntakokeilun toimesta. Vuoden 2017 loppupuolelle hankkeet lähettivät maakunnan toimijoille kaksi kyselyä sosiaalista kuntoutusta koskien: Ensimmäinen kysely kohdentui esimiehiin kartoittaen sosiaalisen kuntoutuksen järjestämistä SHL:n mukaisena palveluna ja toinen asiakastyötä tekeviin ammattilaisiin tavoitellen työntekijöiden erityisosaamisen hyödyntämistä sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamisessa. Esimiehille kohdennetussa kyselyssä kävi ilmi, että suurin osa sosiaalisen kuntoutuksen palvelusta toteutetaan osana kuntouttavaa työtoimintaa. Tulokset osoittivat, että kehittämiselle kunnissa on tarvetta ja toimintamallia on yhtenäistettävä maakunnassa. Toinen kysely tuotti näkyväksi valtavan määrän osaamista, jota voitaisiin hyödyntää sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa. Vastauksista ilmeni sosiaalisen kuntoutuksen toteutusten rajoittomat mahdollisuudet ryhmätoiminnasta yksilölliseen ohjaus- ja suunnittelutyöhön. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, 4-5.)

Kyselyiden tuloksiin pohjautuen perustettiin eri organisaatioiden ammattilaisista koostuva kehittäjäverkosto, joka kokoontui seitsemän kertaa vuoden 2018 aikana. Kehittäjäverkoston työskentelyn tuloksena syntyi lista asioista, joita tulisi pitää lähtökohtina sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisessä maakunnallisesti:

1. Yksilöllisyys
2. Asiakaslähtöisyys
3. Ei liiallisia paineita työelämään siirtymisestä
4. Sosiaalinen kuntoutus arvostettuna palveluna
5. Laatu ja kilpailukykyisyys
6. Alueellinen tasa-arvoisuus maakunnassa
7. Moniammatillisuus

8. Yksi vastuun ottava taho, asiakkaalla oikeus omatyöntekijään
9. Tietojärjestelmät yhteisen asiakastyön mahdollistajina ja sen tukena
10. Kunnan sosiaalityöllä on keskeinen rooli sosiaalisessa kuntoutuksessa (SHL)
11. Varhainen puuttuminen, ennaltaehkäisy
12. Suunnittelu ja toteutus lähtevät asiakkaan tarpeista
13. Oikea-aikaisuus
14. Palveluiden yhteensovittaminen asiakkaiden tarpeiden mukaisesti
15. Toiminnan tavoitteet ovat eri toimijoilla tiedossa

(Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2018, 14.)

Kehittäjäverkoston tuottamiin sosiaalisen kuntoutuksen maakunnallisiin lähtökohtiin on tartuttu Sosku-kahvit projektissa; yhteiskehittämisen strategisia valintoja on tehty maakunnallisen kehittämistyön viitoittamana. Yhteiskehittäminen ja palvelumuotoilu tutkimuksellisina lähestymistapoina nojaavat asiakaslähtöisyyteen, yksilöllisyyteen ja moniosaajuuteen. Yhteisellä keskustelulla ja asiantuntijoiden puheenvuoroilla pyritään yhdenmukaistamaan palvelua sosiaalihuoltolain mukaiseksi, aikuissosiaalityöve-toiseksi toiminnaksi, jossa toteutuu moniammatillisuus, yksilöllisten tarpeiden huomiointi, yhteiset tavoitteet, laatu, tasa-arvoisuus ja erillisyys TE-palveluista. Satakunto-hankkeen kehittämistyö on kohdentunut sosiaalisen kuntoutuksen tarkasteluun palvelujärjestelmän näkökulmasta. Sosku-kahvit yhteiskehittämisen projektin tavoitteena on konkreettisesti tuoda eri sektoreiden toimintaa sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksiin maakunnallisesti sekä valtakunnallisesti tuotettujen suositusten sekä prosessien luomissa raameissa. Projektia koordinoivat osapuolet ovat olleet mukana Satakunto-hankkeen kehittäjäverkostossa ja Satakunto-hankkeen työntekijät kutsutaan mukaan Sosku-kahvit projektin tilaisuuksiin. Näin ylläpidetään keskustelua kehittämistyön eri foorumeiden välillä ja varmistetaan jaetut linjaukset sekä tavoitteet. Lisäksi siltana eri kehittäjäosapuolten välillä toimii Pikassoksen suunnittelija Heli Toroska.

3.4 Tutkimuksen tehtävät ja lähestymistavat

Tavallisesti tutkimuksessa keskeistä on muotoilla tarkka kysymys, johon tutkimuksessa halutaan löytää vastaus. Toimintatutkimuksessa haetaan hyödynnettävää tietoa

käytänteiden kehittämiseksi, jonka vuoksi prosessi voidaan aloittaa tutkimuskysymyksen sijaan tutkimuksen tehtävän määrittelystä. (Heikkinen 2015, 209.)

Huttunen ja Heikkinen (1999, 180-183) esittävät toimintatutkimuksen sosiaalisessa tilanteessa tapahtuvana itsereflektion muotona, jossa osallistuvat tavoittelevat käytäntöjensä järkevyyden sekä oikeudenmukaisuuden parantamista sekä parempaa ymmärrystä näistä käytännöistä ja olosuhteista. Sosku-kahvit- projektissa toimijan asemassa ovat aikuissosiaalityön työntekijät palvelun tuottajien sekä koordinoijien roolissa, muiden sektoreiden työntekijät palvelun tuottajien roolissa sekä asiakkaat palvelun käyttäjien roolissa. Arjen tarkasteluikkuna eri toimijoiden asemaan tuottaa tutkimukselle seuraavat tehtävät:

1. Tuottaa kollektiivinen, ylisektorinen käsitys sosiaalisesta kuntoutuksesta käsitteenä, palveluna sekä prosessina.
2. Saattaa ensisijaisesti kolmannen sektorin palvelut ja toissijaisesti muiden sektoreiden palvelut osaksi sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksia, jotta sosiaalinen kuntoutus sosiaalihuoltolain mukaisena palveluna mahdollistuisi nykyistä laajemmalle osallistujajoukolle nykyistä paremmin yksilölliset tekijät huomioon ottavin toteutuksin.
3. Luoda Porin aikuissosiaalityön työntekijöiden käyttöön sähköinen alusta, joka kokoaa yhteen sellaisia ensisijaisesti kolmannen sektorin tuottamia ja toissijaisesti muiden sektoreiden tuottamia palveluita, jotka ovat hyödynnettävissä sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa.
4. Perustaa ylisektorinen työryhmä, jonka tehtävänä on päivittää sähköisen alustan sisältöjä sekä järjestää yhteiskehittämisen tilaisuuksia tarvittaessa.

Pertti Järvinen (2006, 25) kirjoittaa 1990-luvulla esitetyistä suunnitteluteorian kolmesta komponentista: Käyttäjien vaatimukset, systeemin piirteet ja periaatteet, jotka ohjaavat rakentamisprosessia. Järvisen mukaan suunnittelutiede pyrkii luomaan asioita, jotka palvelevat inhimillisiä tarkoituksia. Suunnittelututkimuksen tuloksia arvioidaan niiden hyötyarvon mukaan: Onko parannusta entiseen tapahtunut? Toiminnan tarkoituksena on yleisen tiedon tuottamisen sijaan luoda sekä soveltaa tietoa tehtävistä ja tilanteista tehokkaiden artefaktien luomiseksi. Suunnittelutieteen tulokset ovat kon-

strukteja, malleja, metodeja ja toteutuksia. Koska artefakti tullaan sijoittamaan johonkin toimintaympäristöön, suunnittelijatiiteilijän tulee ymmärtää tämä ympäristö. Arviointia varten tarvitaan kriteerit ja mittaristot.

Järvisen (2006, 25) artikkeliin pohjautuen Sosku-kahvit-projekti voidaan jäsentää kolmeen komponenttiin seuraavasti:

1. Käyttäjien vaatimukset: sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaiden yksilölliset tarpeet, toiveet sekä mielenkiinnonkohteet
2. Systeemin piirteet: julkisen ja kolmannen sektorin erilaiset roolit palvelujärjestelmässä, kuten byrokraattisuus sekä toimeenpanovalta julkisella sektorilla ja tasavertaisuus sekä auktoriteettiaseman puuttuminen kolmannella sektorilla
3. Periaatteet, jotka ohjaavat rakentamisprosessia: lainsäädäntö, valtakunnalliset suositukset (THL ja STM) ja ihmisoikeudet, mahdollisesti myös jaettu, humanistinen arvopohja.

Sosku-kahvit projektin tulos on artefakti, jossa aikuissosiaalityön työntekijät mahdollistavat sosiaalisen kuntoutuksen palvelun nykyistä laajemmalle asiakasmäärälle ja käyttävät laajemmin olemassa olevaa palveluvalikkoa sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa. Tämän toteutuksen ylläpitämiseksi tarvitaan työryhmä, joka päivittää muuttuvaa sosiaaliseen kuntoutukseen soveltuvien palvelujen listausta sekä ylläpitää vuoropuhelua eri sektoreiden välillä.

Toimintaympäristön laaja tuntemus varmistetaan rekrytoimalla koordinointiin sosiaalisen kuntoutusta koskevaa asiakas- sekä kehittämistyötä tekevät henkilöt kolmelta eri sektorilta. Yhteiskehittäjiksi kutsutaan palvelujärjestelmän edustajia sekä asiakkaita laajasti kattavan näköalan saavuttamiseksi.

Tutkimuksessa käytettävän metodiikan toimivuutta mittaroidaan jokaisen yksittäisen tilaisuuden jälkeen esittävin kysymyksin, joihin osallistujat vastaavat kirjallisesti. Datat keräämisessä on otettu huomioon osallistujien toisistaan poikkeavat mahdollisuudet teknisten laitteiden käyttöön, tekstin tuottamiseen sekä neuropsykiatristen erityispiirteiden aiheuttamat haasteet. Palaute kerätään kysymyksin, joihin voi vastata joustavasti kykyjen, mahdollisuuksien sekä mielenkiinnon mukaan.

1940-luvulla toimintatutkimusta soveltaneet tutkijat jakoivat psykologina, sosiaalipsykologina ja tieteenfilosofina tunnetun Kurt Lewinin johdolla toimintatutkimuksen neljään eri tyyppiin: diagnostisen suunnittelun välineenä käytetty tutkimus, kaikkia asi-anosaisia muutoksen toteuttamiseen osallistava tutkimus, empiirinen, muutosta koskevan informaatiota ja kokemuksia kokoava tutkimus sekä kokeileva, tekniikoita vertaava tutkimus. Lewinin näkemyksen mukaan yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisuun voidaan osallistua toimintatutkimuksen avulla. (Ahokas 2005, 122.) Yhteiskunnallisen osallisuuden kontekstissa toimintatutkimus nähdään kriittisenä, yhteiskuntaan vaikuttavana ja sitä muuttavana toimintana. Kriittisellä toimintatutkimuksella tavoitellaan ihmisen vapautumista, valtaistumista ja osallistumista. Vapautumisella tarkoitetaan tutkimukseen osallistuvien irrottautumista sellaisten tapojen tai vallankäytön muodoista, jotka alistavat yhteisön jäseniä. Kriittinen toimintatutkimuksen tarkoituksena on vaikuttaa koko yhteisön toimintaan ja myös ympäröivään yhteiskuntaan. (Carr & Kemmis 1986, 202-204.) Kriittistä teoriaa ja pragmatismia ajattelussaan edustava saksalainen filosofi ja yhteiskuntateoreetikko Jürgen Habermas jakaa toimintatutkimuksen tiedonintressein mukaisesti kriittiseen, tekniseen ja praktiseen toimintatutkimukseen (Habermas 1987, 220). Sosku-kahvit yhteiskehittämis-projekti sisältää elementtejä niin valtaistavasta ja muutokseen pyrkivästä kriittisestä toimintatutkimuksesta kuin myös tietoisuuden lisäämistä tavoittelevasta praktisesta toimintatutkimuksesta.

Usein ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä näyttäytyvä tutkimuksellinen kehittämistoiminta on toimintatutkimuksellinen lähestymistapa, jossa yhdistyvät konkreettia ja tutkimuksellisuus. Tutkimusongelman sijaan kehittämistoimintaan valitut menetelmät ovat usein käytännöllisiä ja kontekstisidonnaisia. Tiedon tuotanto keskittyy kehittämistoimintaan, ongelmanratkaisuun ja muutoksen aikaan saamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 20-23.)

Palvelumuotoilu voidaan käsittää toimintana, joka yhdistää muotoiluun ja palveluluiden kehittämiseen liittyviä toimintatapoja. Kehittämisen lähtökohtana on palveluiden käyttäjä, jonka vuoksi toiminta edellyttää asiakasymmärrystä. Palvelumuotoilu on dialoginen prosessi, jonka lähtökohtana on palvelun tuottajien, tilaajien, käyttäjien sekä

mahdollisten muiden osapuolten osallistuminen kehittämisprosessiin suunnitteluvaiheesta lähtien. Palvelumuotoilu on siis yhteiskehittämistä ja toisin päin. (Tuulaniemi 2011, 24-28, 59-72.)

Palvelumuotoiluprosessi käynnistyy yhteisen asiakas- ja toimintaympäristöymmärryksen luomisella, jonka jälkeen siirrytään luovaan ja dialogiseen ideointivaiheeseen. Ideointivaihetta seuraa mallinnusvaihe, jossa visualisointia käytetään tyypillisesti konkretisoinnin apuna. Palvelumuotoiluprosessin viimeinen vaihe on konseptointi. (Ojasalo 2014, 74-76.)

Yhteissuunnittelu (co-design) vakiintui käsitteenä 2000-luvun alussa. Yhteissuunnittelu on prosessi, jossa palvelun käyttäjä- sekä toteuttaja- osapuolet suunnittelevat, muotoilevat ja testaavat kehitettäviä palveluita. Suomessa yhteissuunnittelun oheen on muotoutunut yhteiskehittämisen (co-creation) käsite, joka tarkoittaa yhdessä luomista ja kehittämistä. Yhteiskehittämisen ideassa palvelun käyttäjäasiakkaat nähdään kokemuksiensa ansioista asiantuntijoina kehittämisprosessissa. Ryhmämuotoiset työpajat ovat tyypillinen tapa toteuttaa yhteiskehittämistä sekä palvelumuotoilua. (Tuulaniemi 2011, 118.)

4 SUUNNITELMA KOLMEN YHTEISKEHITTÄMISEN TILAISUUDEN TOTEUTUKSESTA

Luvussa 4 kuvataan opinnäytetyön prosessi kolmena yhteiskehittämisen tilaisuutena, joista kukin jakautuu kahteen osioon. Kukin tilaisuus on kestoltaan 3 tuntia, osioiden välissä vietetään 30 minuutin kahvitauko. Ensimmäisessä osiossa kuullaan asiantuntija-puheenvuoroja ja toisessa osiossa työskennellään pienryhmissä syventyen ensimmäisessä osiossa taustoitettuihin teemoihin. Puheenvuoroja jaksotetaan kuulijoita aktiivoin tehtävänannoin läsnäolon intensiteetin ylläpitämiseksi. Yhteisiä, metodisia nimittäjiä tilaisuuksissa ovat ekskursio sekä osallistavat menetelmät. Muut tilaisuuksissa käytetyt metodit esitetään prosessiin kiinnittyneinä, kronologisessa järjestyksessä.

4.1 Ekskursio- menetelmä toimintaympäristöjen valinnan taustalla

Ekskursion tavoitteena on tutustuttaa osallistujat johonkin kohteeseen ja sen toimintaan. Ekskursion järjestäjäosapuoli huolehtii vierailun fasiliteeteista, kohderyhmän tarpeet huomioivasta esittelystä sekä käyntiin liittyvästä tehtävästä. (Haukijärvi, Kangas, Knuutila, Leino-Richert & Teirasvuo 2014, 62.) Sosku-kahvien tilaisuudet asettuvat erilaisiin toimintaympäristöihin. Ensimmäisellä kerralla kokoonnutaan Sininauhan asumisyksikössä, toinen tapaaminen sijoittuu Yhteisöotalo Otavaan ja kolmas järjestetään kulttuuritalo Annankatu 6:ssa. Kunkin tilaisuuden alussa vastaanottavan organisaation tai yksikön toiminnanjohtaja lausuu tervetuloa toivotuksen ja esittelee toimintaa lyhyesti. Tavoitteena on tutustua erilaisiin sosiaalisen kuntoutuksen toimintaympäristöihin ja tehdä toimintaa näkyväksi myös ekskursion keinoin.

4.2 Osallistavat menetelmät

Osallistavat menetelmien tarkoituksena on tarjota jokaiselle ryhmän jäsenelle mahdollisuus vaikuttaa toiminnan eri vaiheisiin. Käytännössä ihmisten osallistumista esimerkiksi kehittämistyöhön helpotetaan tekniikoiden sekä harjoitusten avulla. Osallistavassa työskentelyssä nostetaan ryhmän energiatasoa, luodaan myönteistä ilmapiiriä ja lisätään osallistujien välistä luottamusta erilaisten tekniikoiden avulla. Jakamalla osamista sekä tietoa tuotetaan moniäänisyyttä, joka auttaa oivaltamaan uusia tapoja tarkastella tuttuakin aihetta. (Taipale & Sirola-Korhonen 2017, 6.) Sosku-kahvien toiminnallinen kokonaisuus muodostuu kolmesta yhteiskehittämisen tilaisuudesta, joissa jokaisen mukanaolijan äänen kuuluville saattamista tuetaan osallistavin menetelmin.

4.3 Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen

Työskentelyn jatkuvuus tulee turvata informaation päivittämiseksi, sillä järjestöjen palvelukartasto on dynaaminen muun muassa hankkeiden ja kevyen hallintorakenteen vuoksi. Toiminnan jatkuvuuden, uskottavuuden sekä sitouttamisen näkökulmista merkityksellistä on projektin vetovastuun jakaminen julkisen sektorin edustajien kanssa. Jotta yhteiskehittämisen tilaisuuksissa esiin nousseet asiat huomioitaisiin paikallisen

palvelujärjestelmän kehittämistä koskevassa päätöksenteossa, tarvitaan vetovastuuseen myös hallintoelimissä keskustelua käyvä osapuoli. Projektin koordinoivastuut on sovittu jaettavaksi siten, että minä kolmannen sektorin edustajana sekä valmiin tuotoksen luojana vastaan tapaamisten koolle kutsumisesta, suunnittelutyön koordinoimisesta, tilaisuuksien sisällöstä ja fasiliteeteistä sekä yhteistyön hyötynäkökulman tuottamisesta kolmannen sektorin edustajille, Johanna Kuivalainen vastaa aikuissosiaalityön näkökulman tuottamisesta kehittämistyöhön, oman työyhteisönsä jäsenten innostamisesta mukaan projektiin sekä sisältöjen tuottamisesta ja suunnittelusta, Heli Toroska puolestaan huolehtii linkittymisestä muihin kehittämisen foorumeihin sekä tilaisuuksien sisällön suunnittelusta ja tuottamisesta 2. tapaamiskerran osalta. Projektin mahdollisena tuotoksena syntyvän työryhmän koordinoiva taho päätetään 3. tapaamiskerralla. Jatkotyöskentelystä vastaavan tahon tulee olla pysyvästi palvelujärjestelmään juurtunut toimija, ei esimerkiksi hankkeessa työskentelevä osapuoli.

4.4 Suunnitelma ensimmäisen tilaisuuden toteutuksesta

Sosku-kahvien ensimmäinen tilaisuus alkaa asiantuntijoiden taustoittavilla puheenvuoroilla, joita tauotetaan keskusteluin. Tilaisuuden toisessa osiossa osallistujat jaetaan ennalta määriteltyihin ryhmiin osaamisen sekä kokemuksen perusteella. Ryhmien tavoitteena on suunnitella sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuus kuvitteelliselle henkilölle, jonka tarinan he saavat kirjoitetussa muodossa työskentelynsä materiaaliksi. Metodeina sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelussa käytetään aivoriihi-, työpaja- sekä Tapaus X- menetelmiä. Lopuksi valikoituneet ideat, eli valmis tuotos esitetään yhden ryhmän jäsenen toimesta muille tilaisuuteen osallistujille sekä palautetaan kirjallisessa muodossa tilaisuuden järjestäjille.

4.4.1 Keskustelu

Keskustelu on hyvä tapa jakaa asiantuntijuutta ja oppia toisilta. Toisinaan on perusteltua tarjota taustatietoa osallistujien ymmärryksen syventämiseksi. (Haukijärvi ym. 2014, 11.) Sosku-kahvit projektin ensimmäisessä tapaamisessa kehittämisen kohdetta taustoittaa Merita Koponen esittelemällä opinnäytetyötään ”Sosiaalinen kuntoutus Po-

rin aikuissosiaalityössä- palvelun kuvaus ja kehittämistarpeen selvitys”. Aiheen selko-kielinen esittely koetaan tasa-arvoistavaksi, sillä kehittämistyöhön osallistuvat ovat tiedollisesti sekä kokemuksellisesti toisistaan eroavissa lähtöasetelmissä. Koposen opinnäytetyö tarjoaa myös perusteita sille, miksi kehittämistyötä on tehtävä ja tarjoaa ajantasaisen näköalan nykytilanteeseen sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkökulmasta. Taustoittavaa työtä jatkaa TE-palveluissa sekä sosiaalisen kuntoutuksen parissa työskennellyt sosiaaliohjaaja Satu Mäenpää, joka kertoo poliittisista, valtakunnallisista avauksista sosiaalista kuntoutusta koskien. Puheenvuorojen jälkeen on varattu aikaa keskustelulle.

4.4.2 Työpaja

Työpaja on yhteistoiminnallinen menetelmä, jossa osallistujat työskentelevät keskenään pienryhmissä. Pääaihe jaetaan osa-aiheisiin, joita pienryhmät käsittelevät. Tavoitteet käydään läpi yhteisesti, jonka jälkeen ryhmälle tarjotaan aikaa pureutua aiheeseen. Ryhmät valmistelevat ja toteuttavat työskentelystään kaikille osallistujille suunnatun lyhyen esityksen, jonka jälkeen esitykset nivotaan yhteen kokonaisuudeksi. Aihekokonaisuudesta käydään lopuksi keskustelua kaikkien osallistujien kesken. (Haukijärvi ym. 2014, 35.) Monipäiselle joukolle puhuminen voi olla monille haastavaa, jonka vuoksi vain luontaisten esiintyjien kannanotot tulevat kuulluiksi. Työpaja-menetelmä valikoitui ensimmäisen tilaisuuden toisen osion metodiseksi alustaksi, sillä se mahdollistaa omien ajatusten puheeksi saattamisen pienemmässä, intiimimmässä ympäristössä. Dialogin kynnyksen madaltaminen myös edistää tutustumista muihin paikallaolijoihin ja edistää osallisuuden kokemusta saattamalla jokaisen nähdyksi. Yhteisen tavoitteen eteen työskentely voi parhaimmillaan tuottaa tasavertaisuuden kokemuksia.

4.4.3 Aivoriihi

Aivoriiehen tavoitteena on löytää mahdollisimman monta innovatiivista ideaa, joista parhaat valikoituvat toteutukseen, negatiivinen suhtautuminen toisen ideaan on kiellettyä. Kaikki esille tulevat ideat kirjataan ylös mahdollista jatkojalostamista varten. Aivoriiehessä käsiteltäväksi sopii laajempikin asiakokonaisuus. Työskentelyn vaiheet

ovat metodin esittely, ongelman asettelu ja rajausta, ideointivaihe ja arviointi- ja valintavaihe. (Haukijärvi ym. 2014, 18.) Sosku-kahvien ensimmäisessä tilaisuudessa osallistujat ovat vieraita toisilleen ja toimintaympäristö- sekä tapa monille uusi. Monet läsnä olevat elementit siis haastavat osallistujia ulos mukavuusalueiltaan, joka on otettava huomioon metodien valinnassa. Aivoriihi soveltuu työpajan ohella iltapäivän menetelmäksi, koska se on monille tuttu ja yksinkertainen omaksua. Näin ollen metodisella valinnalla ei tuoteta kenellekään osallistumisen estettä.

4.4.4 Tapaus X

Tarinallisuuteen perustuvassa Tapaus X- menetelmässä käydään läpi erilaisia tapauksia, jotka voivat olla todellisia tai fiktiivisiä. Menetelmä soveltuu monenlaisille ryhmille ja erityisesti tietyn aiheen ympärille rakentuneisiin tilaisuuksiin, koska osallistujilla on jo valmiiksi aiheeseen kohdistuvaa kiinnostusta sekä kokemusta. Valittu tapahtuma esitellään lyhyesti osallistujille, jonka jälkeen pienryhmille jaetaan tapaukseen liittyvä materiaali. Ryhmän tavoitteena on työstää tapauksesta kooste, josta selviää sovitut seikat. Lopuksi ryhmät esittelevät koosteensa ja vastaavat esitettyihin kysymyksiin. (Haukijärvi ym. 2014, 66.) Tarina X- metodi on tarinallisuutensa vuoksi kiinnostusta herättävä. Konkreettisten, elämäntilanteeseen liittyvien solmujen aukominen abstraktien, ilmiötason ongelmanratkaisun sijaan tekee sosiaalisen kuntoutuksen suunnittelusta helposti lähestyttävää ja kaikille mahdollista.

4.5 Suunnitelma toisen tilaisuuden toteutuksesta

Yhteisökeskus Otavan toiminnanjohtaja Milja Karjalainen avaa toisen Sosku-kahvitilaisuuden kertomalla rakennuksessa työtään toteuttavien yhdistysten toiminnasta. Sosiaalialan osaamiskeskuksen suunnittelija Heli Toroska jatkaa tilaisuutta sosiaalisen kuntoutuksen kohdentamista käsittelevällä puheenvuorollaan. Metodisesti Toroskan osuutta voidaan kutsua aktivoivaksi luennoksi, sillä puhuja-kuulija asetelmaa tuotetaan tehtävänannoilla. Ensimmäisen osion lopuksi kohdentamiseen eli segmentointiin liittyviä käytäntöjä tuotetaan toiminnaksi yhteisen harjoitteen avulla. Kahvitauon jälkeen osallistujat listaavat tilan seinille liimattuihin papereihin toimintaa, jonka kokevat

soveltuvan sosiaalisen kuntoutuksen toteutukseen. Fasitaattorit ovat otsikoineet papereita asiakasryhmittäin; osallistujat voivat halutessaan lisätä kategorioita otsikoimalla ja kiinnittämällä uusia papereita seinille.

4.5.1 Aktivoiva luento

Aktivoiva luento- menetelmä soveltuu tilanteeseen, jossa osallistujilla on puhuja-kuulija-roolit. Kuulijoiden osallisuutta lisätään ohjaamalla heidät prosessoimaan tietoa joko itsenäisesti tai vuorovaikutteisesti. Passiivinen kuuntelu laskee tarkkaavaisuutta tutkitusti 10-20 minuutissa; aktivoinnin avulla luentoa voidaan jaksottaa ja säilyttää näin tarkkaavaisuuden intensiteetti. (Karttunen, 2015. Yliopistopedagogiikka-lehden www-sivut.) Aktivoivan luennon aikana voidaan myös ideoida ja soveltaa esillä olevaa tietoa. Menetelmän taustalla on ajatus oppimisesta aktiivisena prosessina, jota voidaan edistää luomalla myönteinen ilmapiiri ja tukemalla vuorovaikutusta. Aktivoiva luento etenee tyypillisesti tietoiskuun, joiden välissä esitetään kysymyksiä tai järjestetään porinaryhmiä ja muita ryhmämuotoisia työskentelymenetelmiä. (Kupias & Koski 2012, 64.) Heli Toroskan segmentointia käsittelevässä osiossa hyödynnetään aktivoivan luennon menetelmää. Teeman ollessa usealla kuulijalle vieras, on aiheellista palauttaa huomio käsiteltävään asiaan kymmenen minuutin sykleissä.

4.5.2 Porinaryhmät

Porinaryhmä-menetelmässä osallistujat jaetaan pienempiin ryhmiin ja heitä aktivoidaan käymään keskustelua annetusta aiheesta. Porinaryhmiä voidaan toteuttaa aktivoivan luennon osana, jolloin luennoitsija johdattelee aiheeseen sekä tarjoaa taustatietoa. Porinaryhmä mahdollistaa isossakin osallistujajoukossa kaikkien äänen tuottamisen osaksi yhteistä keskustelua. Lopuksi ryhmien keskusteluissa tuotetut keskeiset sisällöt voidaan tuottaa kaikkien osallistujien tietoon. (Taipale & Sirola-Korhonen 2017, 24.) Heli Toroskan aktivoiva luento tauotetaan porinaryhmät-menetelmällä: osallistujat jakavat pienryhmissä keskustellen hyviä kokemuksiaan sosiaalisesta kuntoutuksesta sekä pohtivat segmentointiin ennalta määriteltyjen kohderyhmärajausten merkitystä käytännössä. Lopuksi keskustelussa esiin tulleet ydinasiat jaetaan muulle ryhmälle.

4.5.3 Segmentointi

Segmentoinnin tarkoituksena on luoda tavoitteiden näkökulmasta mahdollisimman tehokasta toimintaa. Tämä tarkoittaa resurssien suuntaamista tuloksen kannalta olennaisten asiakasryhmien hyödyksi. Segmentointi auttaa palvelun tuottajaa ymmärtämään asiakkaiden käyttäytymistä. Työskentely aloitetaan tavoitteena olevan muutoksen, mitattavien tavoitteiden ja kohderyhmän määrittelyllä. Kriteereiksi valitaan tekijät, jotka määrittelevät asiakkaita tavoitteen kannalta oleellisista näkökulmista. Palvelukehyksen alustaksi toteutetussa segmentoinnissa on kannattavaa pureutua juurisyihin sekä tilannekohtaisiin tekijöihin arkijärkeilyn sijaan, jotta toiminta tulisi kohdaksi asiakkaan silmin. Asetetut kriteerit toimivat asiakasryhmien tyypittelyn perusteina. Tyypittelyä seuraavassa työvaiheessa profiloidaan kohderyhmät ja pohditaan, minkälaista toimintaa tarvitaan parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi. (Heliskoski, 2016. Sitran www-sivut.) Ensimmäisen osion lopuksi kaikki osallistujat toteuttavat segmentointia käytännössä Heli Toroskan ohjaaman harjoituksen avulla. Aiemmassa kehittämistyössä luotua nelikenttää käytetään harjoituksen alustana. Kohderyhmät ovat pärjääjä-, yhteistyö-, tuki- ja huolenpitoasiakkaat. Osallistujien tehtävän on merkitä nelikenttään väriä sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta eri asiakasryhmissä. Harjoituksen toisessa vaiheessa osallistujat kokoavat kullekin asiakasryhmälle soveltuvia sosiaalisen kuntoutuksen hyviä käytäntöjä.

4.6 Suunnitelma kolmannen tilaisuuden toteutuksesta

Kolmas ja samalla yhteiskehittämisen kokonaisuuden viimeinen tilaisuus järjestetään Kulttuuritalo Annankatu 6:ssa. Tilaisuus alkaa toiminnanjohtaja Minna Walleniuksen puheenvuorolla, jossa hän esittelee Kulttuuritalossa tuotettuja palveluita. Sosiaalisen kuntoutuksen teemaan johdattelee Porin kaupungin aikuissosiaalityön päällikkö Krista Virtanen-Olejniczak kertomalla sosiaalisen kuntoutuksen elämäkaaresta ja sitä koskevasta kehittämistyöstä yksikössään. Palvelujärjestelmä- näkökulmasta siirrytään tarkastelemaan pelillisyyden tarjoamia mahdollisuuksia tasavertaisen vuorovaikutusasetelman luomiseen sekä keskusteluyhteyden avaamiseen. Tilaisuuden ensimmäinen osio päättyy ryhmiin jakautumiseen sekä ryhmille pohdittavaksi annettavien kysymysten esittämiseen. Kahvitauon jälkeisessä osiossa esitetään ryhmätehtävänä tuotettujen

vastausten keskeiset sisällöt paneelikeskustelussa. Vapaamuotoiselle ajatustenvaihdolle tarjotaan aikaa, sillä arena ylisektoriselle keskustelulle on asiakasrajapinnalla työskenteleville sekä asiakkaille harvinainen. Tilaisuuden päätteeksi kootaan työryhmä, jonka tehtävänä on tarvelähtöinen sosiaalisen kuntoutuksen jatkokehittäminen Porissa.

4.6.1 Pelillisuus sosiaalialan asiakastyössä

Julkisessa keskustelussa tyypillisesti käsitellään vain pelaamiseen liittyviä ongelmia. Kuitenkin pelaamiseen liittyy myös ilmeisiä hyötyjä, joita on mahdollista hyödyntää työssä, jossa rakennetaan vuorovaikutusta asiakkaan kanssa. Pelien myönteisiä vaikutuksia ovat esimerkiksi pelien aivoja aktivoiva vaikutus, silmäkäsi-koordinaation kehittyminen, reaktionopeuden kehittyminen, yhteisöllisyyden lisääntyminen, onnistumisen kokeminen sekä epäonnistumisen sietokyvyn kasvu. (Harviainen, Meriläinen, & Tossavainen 2013, 33-34.) Pelien mahdollistama oppimisprosessi voi alkaa jo pelin suunnittelemisesta. Osallistuminen pelin tuottamaan prosessiin alusta lähtien kartuttaa yleishyödyllisiä taitoja, kuten tiedonhankintaa. Luovuus kehittämisprosessissa lisää vapauden ja voimaantumisen tunnetta. (Kangas 2014, 81- 82.) Porin Seudun työttömien Fölis- hankkeen ohjaaja sekä osallistuja tarjoavat tilaisuuteen osallistuville näköalan yksittäisen asiakkaan sosiaalisen kuntoutuksen prosessiin esittelemällä asiakastyöhön soveltuvaa lautapeliä, jonka suunnittelusta sekä toteutuksesta on vastannut kokonaisuudessaan sosiaalisen kuntoutuksen asiakas. Esittelyssä tuotetaan näkyväksi uudenlainen, eri toimintaympäristöihin soveltuva tapa rakentaa työntekijän ja asiakkaan välistä vuorovaikutusta sekä luoda merkityksellistä sisältöä sosiaaliseen kuntoutukseen löytämällä osallistujan kiinnostuksen kohteet sekä taidot ja valjastamalla ne asiakkaan mielestä tärkeältä tuntuvan tekemisen pariin.

4.6.2 Paneelikeskustelu

Paneelikeskustelun ideana on paitsi jakaa tietoa, myös tuottaa erilaisia näkökulmia ja löytää kehittämiskohteita. Keskustelun osallistajat edustavat eri näkökulmia joko todellisesta tai kuvitteellisesta roolista käsin. (Haukijärvi, Kangas, Knuutila, Leino-

Richert & Teirasvuo 2014, 30.) Yleisön mielenkiinnon säilymistä kannattelee sen osallistaminen mukaan osaksi paneelikeskustelua esimerkiksi kysymyksien tai kommenttien esittämisen mahdollisuudella. (Hyppönen & Lindén 2009, 47.) Kahvitauon sekä sitä seuraavan työskentelyn päätyttyä kukin ryhmä valitsee edustajan, joka saapuu tilan etuosaan asetettuun tuolirivistöön kertomaan ryhmässä muodostetut vastaukset annettuihin kysymyksiin. Tuoleilla istuvat ryhmien edustajat voivat käydä vuoropuhelua keskenään ja myös yleisöllä on mahdollisuus esittää kommentteja sekä kysymyksiä. Tavoitteena on tuottaa osallistujalähtöistä keskustelua ja tuottaa paikalla olevilta asiantuntijoilta vastauksia sosiaalista kuntoutusta koskeviin kysymyksiin.

Tilaisuuden lopussa kerätään osallistujalista, johon halukkaat voivat merkitä kiinnostuksensa osallistua myöhemmin perustettavaan työryhmään. Työryhmän tarkoituksena on pitää yllä sosiaalisen kuntoutuksen ylisektorista kehittämistyötä järjestämällä tarvittaessa teemaan liittyviä tilaisuuksia sekä jakamalla tietoa verkostossa sosiaaliseen kuntoutukseen liittyen. Tavoitteena on myös sosiaalisen kuntoutuksen toimintapaikkojen kuvauksista koostuvan sähköisen alustan koostamisen sekä päivittämisen koordinointi.

5 SOSKU-KAHVIT TILAISUUKSIEN TOTEUTUS JA TUOTOKSET

Luku 5 kuvaa kolmen Sosku-kahvit tilaisuuden toteutumista suunnitelmaan peilaten. Tilaisuuksista tehdyt havainnot, yhteiskehittämisen tuotokset ja osallistujien palaute tuotetaan lukijalle graafista esittämistä apuna käyttäen. Luvussa 5 kerrotaan myös tilaisuuksien ohessa tapahtuvaa suunnittelu- ja kehittämisprosessia sekä perustellaan prosessin aikana tehtyjä valintoja.

5.1 Ensimmäisen tilaisuuden toteutus

Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittämisen ensimmäinen tilaisuus järjestettiin Porin Sininauha ry:n tiloissa tiistaina 27.8.2019 kello 9.00-12.00. Osallistujia saapui paikalle

ilmoittautunut määrä, 40 henkilöä. Kutsut tilaisuuteen oli lähetetty heinäkuun 2019 alussa Sininauhan, Porin aikuissosiaalityön ja Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen postituslistojen jäsenille (ks. liite 1). Vastaanottajia kehoitettiin jakamaan kutsua asianosaisiksi katsomilleen tahoille. Kutsu toimitettiin vastaanottajille uudelleen paria päivää ennen ilmoittautumisajan päättymistä.

Sininauhan toiminnanjohtaja, Johanna Huhtala, käynnisti tilaisuuden toivottamalla osallistujat tervetulleiksi. Tämän jälkeen minä ja Johanna Kuivalainen kerroimme yhteisesti toteutetuista onnistuneista sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksista vankilataustaisilla asiakkaila. Aiheen taustoittamista jatkoi Merita Koponen esitellessään opinnäytetyötään ”Sosiaalinen kuntoutus Porin aikuissosiaalityössä”. Opinnäytetyön esittelyn jälkeisessä keskustelussa kysymyksiä esittivät aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijät: ”Mitä sosiaalinen kuntoutus määritellään?” ”Miten sosiaalinen kuntoutus eroaa tavallisesta aikuissosiaalialan työstä?” ”Miten sosiaalisen kuntoutuksen päätös eroaa sosiaalityön asiakassuunnitelmasta?” Aikuissosiaalityön työntekijät kommentoivat ajatuksiaan sosiaalisesta kuntoutuksesta: ”On vaikeaa keksiä sisältöä asiakastyölle.” ”Tarvitaan ohjeet tai opaskirja, jonka avulla sosiaalista kuntoutusta voidaan toteuttaa.” ”On vaikeaa keksiä asiakasta kiinnostavaa tekemistä.” Aikuissosiaalityön päällikkö, Krista Virtanen-Olejniczak osoitti Merita Kopposelle kiitoksen ansiokkaasta kehittämistyöstä. Ennen kahvitaukoa TE- virkailijana aiemmin toiminut, nykyinen hanke-työntekijä Satu Mäenpää kertoi vireillä olevasta poliittisesta keskustelusta sekä lalialoitteista koskien sosiaalisen kuntoutuksen palvelua.

Kahvitauon jälkeen työskentelyä jatkettiin ryhmissä. Ryhmien jäsenet oli valittu etukäteen erityisosaamiseen liittyvin perustein. Kullekin ryhmälle jaettuun, keksittyyn asiakasesimerkkiin oli sisällytetty elementtejä, jotka nostivat ryhmässä olevaa palvelujärjestelmäosaamista ja muuta asiantuntijuutta näkyväksi. Tehtävä toteutettiin käyttämällä aiemmin kuvattuja ”Tapaus-X”- ja aivoriihi- menetelmiä. Ryhmien tavoitteena oli suunnitella asiakkaan hyvinvointia ylläpitävä tai lisäävä sosiaalisen kuntoutuksen ylisektorinen palvelukokonaisuus (ks. liite 2). Tehtävän tarkoituksena oli luoda tasavertaista vuorovaikutusta eri sektoreiden ammattilaisten sekä asiakkaiden välillä ja samalla tehdä näkyväksi erilaisia sosiaaliseen kuntoutukseen soveltuvia palveluita. Lopuksi ryhmät esittelivät aikaansaannoksensa ja antoivat anonymia palautetta tilaisuudesta vastaamalla kirjallisesti järjestäjätahon esittämiin kysymyksiin.

5.2 Ensimmäisen tilaisuuden tuotosten ja palautteen analysointi

Tapaus X- ja aivoriihi- työskentelyssä luotujen palvelupolkujen nojalla todettiin osallistujien mieltävän sosiaalisen kuntoutuksen prosessiksi, jonka toteuttamiseen voi osallistua useita toimijoita kaikilta sektoreilta (ks. liite 2). Sosiaaliselle kuntoutukselle asetettiin tavoitteita, jotka liittyivät asiakkaan palvelujärjestelmään kiinnittymiseen. Työkykyisyys tulkittiin monen ryhmän mieltämäksi pyrkimykseksi, koska TE-palvelut oli kirjattu osaksi prosesseja. Ryhmien kuntoutukselle asettamat tavoitteet osoittautuivat korkeiksi asiakkaiden kuvattuihin elämäntilanteisiin nähden lukuun ottamatta ryhmiä 3 ja 5. Ryhmässä 3 tavoitteeksi oli asetettu aikatauluihin sitoutuminen ja ryhmän 5 kuvaama kuntoutuksen tulos liittyi asumiseen. Laki velvoittaa asettamaan työkykyisyyden sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteeksi vain nuorten kohdalla. Osallistujien tulokulma kuntoutukseen oli järjestelmälähtöinen: asiakkaan kokemuksellisuutta tai kykyisyyttä ei kerrottu, vaan edistymistä kuvattiin pääsääntöisesti palveluihin sijoittumisen kautta. Prosessin käynnistyminen aikuissosiaalityössä yhdessä tehtävällä suunnitelmalla kävi ilmi yhdestä tuotoksesta.

Kuvio 1: Tapaus X-ryhmätyöskentelyn tuotoksissa mainitut toimijat.

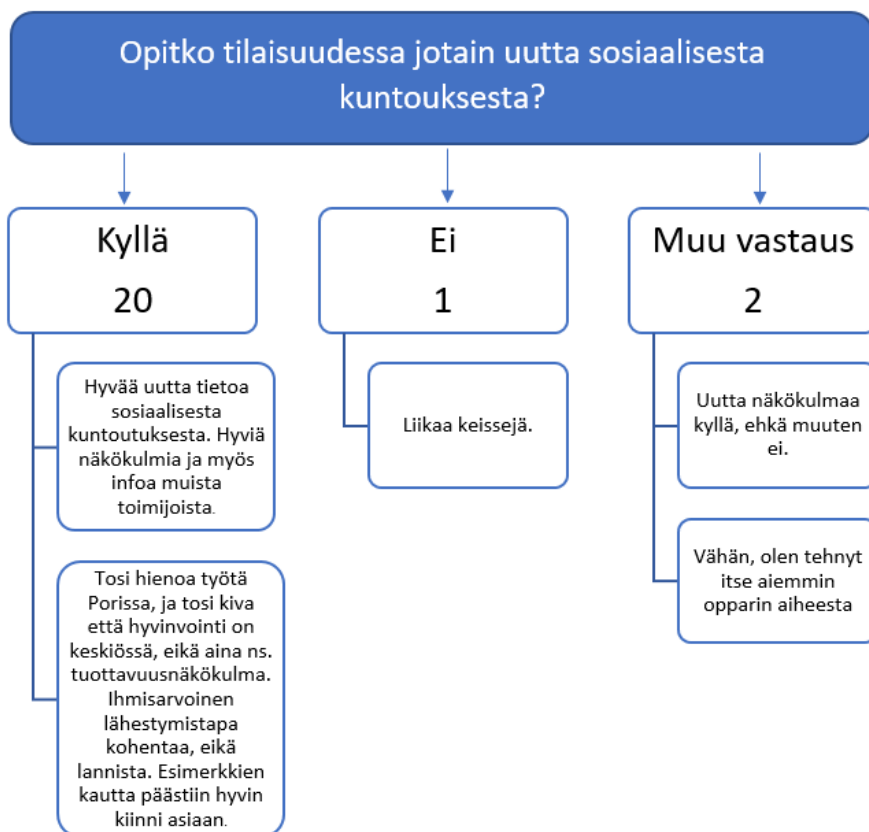
Tilaisuuden saatu palaute luettiin ja analysoitiin keskustellen järjestäjätahojen kesken. Totesimme toteutuksen onnistuneeksi sekä osallistujamäärään että saatuun palautteeseen nojaten. Tilaisuuden aikana tekemiemme havaintojen perusteella huomioimme puheenvuorojen sekä ryhmätyöskentelyn virittämän keskustelun olleen vilkasta. Tilaisuudessa vallinnutta ilmapiiriä luonnehdimme avoimeksi sekä innostuneeksi. Äänen-
toiston puuttuminen todettiin haitaksi, joka tulee poistaa seuraavissa tilaisuuksissa.

5.2.1 Palautekyselyn tulokset

Ensimmäisen Sosku-kahvit tilaisuuden jälkeen osallistujia pyydettiin antamaan palaute. Palautteenanto toteutettiin kirjoittamalla nimettömänä paperille vastaukset tilaisuuden järjestäjien esittämiin kysymyksiin. Kysymykset olivat:

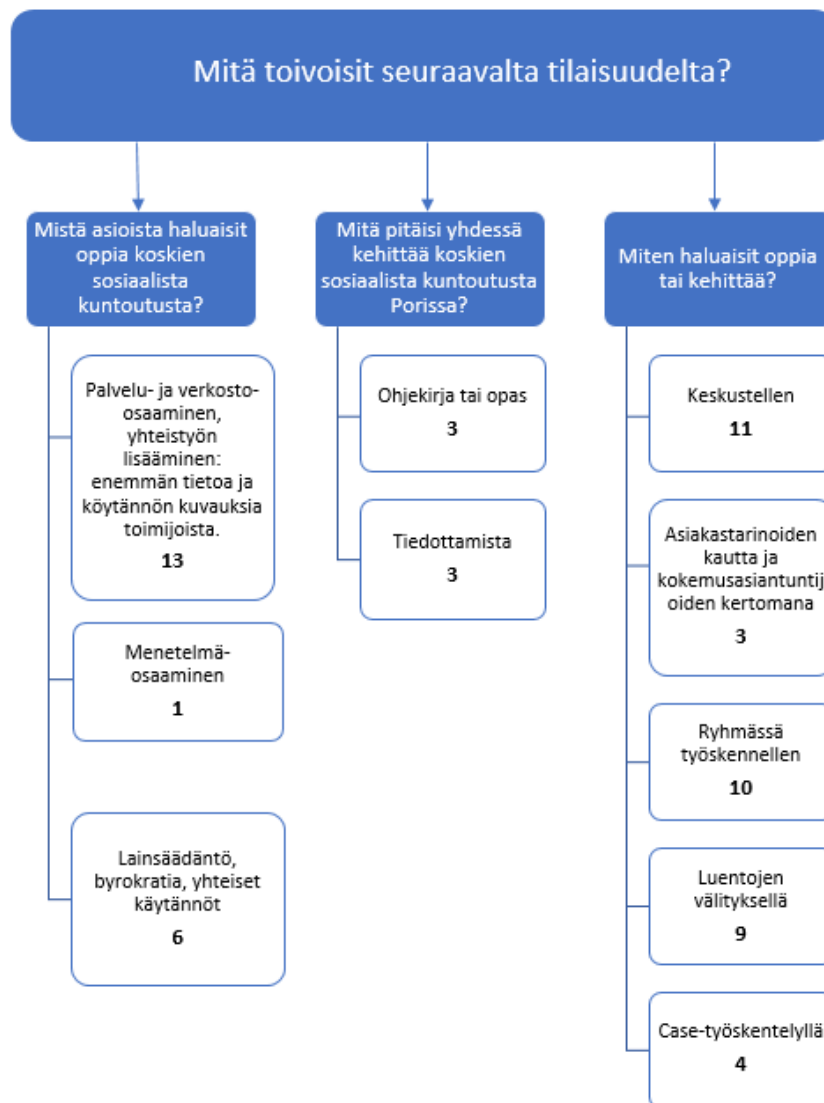
1. Opitko tilaisuudessa jotain uutta sosiaalisesta kuntouksesta? Kyllä/ Ei
2. Mitä toivoisit seuraavalta tilaisuudelta?
  - A) Mistä asioista haluaisit oppia lisää koskien sosiaalista kuntoutusta?
  - B) Mitä pitäisi yhdessä kehittää koskien sosiaalista kuntoutusta Porissa?
  - C) Miten haluaisit oppia tai kehittää? Esimerkiksi luento, keskustelu, ryhmätyöskentely tms.

Kyselyyn vastasi 23 osallistujaa.

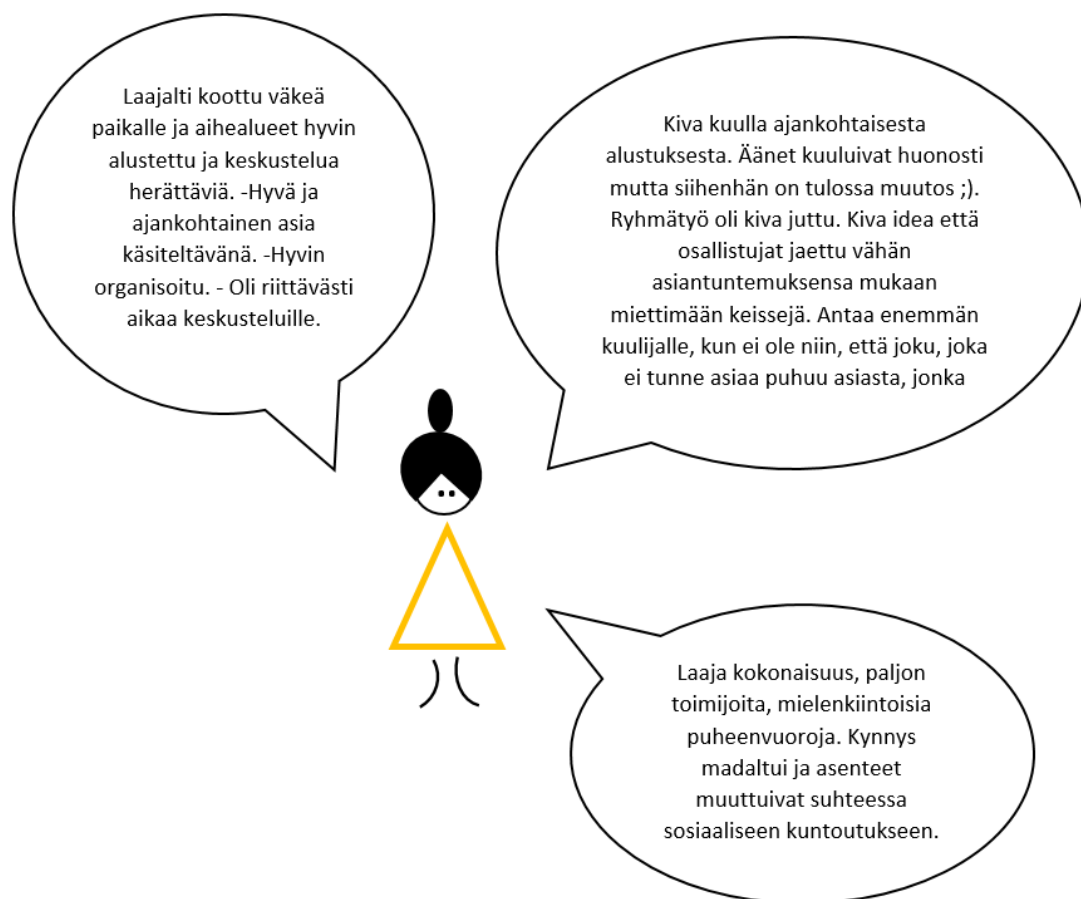
Kuvio 2: Osallistujien vastaukset kysymykseen palautekyselyn kysymykseen 1.

Päädymme pitäytymään seuraavien Sosku-kahvit tilaisuuksien ohjelmarungossa, jota muokattiin palautteen ja ryhmien tuotosten perusteella. Vapaamuotoisen keskustelun osuutta päätettiin lisätä ja kutsuihin käytettyä postituslistaa kohdentaa yhä useammalle kolmannen sektorin toimijalle sekä yksityiselle sektorille osallistujien esittämien toiveiden sekä ryhmätyöskentelyn tuotoksista tehtyjen johtopäätösten perusteella; mainittuna olivat kolmannen sektorin osalta vain tahot, joiden edustus oli paikalla tilaisuudessa. Lisäksi sovittiin asiakkaiden sekä muiden sähköisen tiedottamisen ulkopuolella olevien tahojen kutumisesta kirjeitse sekä suullisesti. Asiakasnäkökulman laajentamisen ajateltiin lisäävän kuntoutuksen mieltämistä yksilölliseksi prosessiksi, jonka tavoitteena on osallisuus paitsi palveluiden käyttäjänä ja kehittäjänä myös subjektiivisena kokemuksena.

Kuvio 3: Osallistujien vastaukset palautekyselyn kysymykseen 2.

Toive sosiaalista kuntoutusta sekä paikallisia toimijoita käsittelevälle opaskirjalle nousi esiin niin Merita Koposen toteuttamassa opinnäytetyössä kuin ensimmäisillä Sosku-kahveilla osallistujien puheenvuoroissa sekä kirjallisessa palautteessa. Ohjekirjan ajateltiin vastaavan osaltaan myös tiedottamiseen ja palveluverkosto-osaamiseen liittyviin tarpeisiin. Asiakastapaamisten yhteydessä Johanna Kuivalaisen kanssa säännöllisesti käydyissä keskusteluissa kartoitimme formaattia, joka olisi käyttäjäystävällinen ja samalla palvelisi sosiaalisen kuntoutukselle valtakunnallisesti luotuja periaatteita. Päädyimme sähköisen alusta luomiseen paikallisen palvelutarjonnan esittämiseksi. Alustalle asetettuja vaatimuksia olivat helppo päivitettävyys sekä muu käytettävyys ja linkittyminen aikuissosiaalityössä käytössä oleviin ohjelmistoihin tai sovelluksiin.

Kuvio 4: Osallistujien antamat vapaamuotoiset vastaukset palautekyselyyn.

5.3 Toisen tilaisuuden toteutus

Toinen työpaja järjestettiin 5.11.2019 klo 9-12 Porin Yhteisökeskuksessa. Kutsuminen toteutettiin ensimmäisen tilaisuuden tapaan (ks. liite 3), tosin laajemmalle kohdejoukolle. Tilaisuus alkoi toiminnanjohtajan Milja Karjalaisen Yhteisökeskuksen toimintaa koskevalla puheenvuorolla, jonka jälkeen Pikassoksen suunnittelija Heli Toroska piti alustuksen sosiaalisen kuntoutuksen kohdentamisesta, segmentoinnista. Kuuntelijoita pyydettiin jakamaan hyviä kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta. Keskustelua jatkettiin pohtimalla, kenelle sosiaalisen kuntoutuksen käytännöt soveltuvat. Osallistujille jaettiin neljä eriväristä lappua, joille annettiin värien mukaan merkitykset eniten-toiseksi-kolmanneksi-vähiten. Kohderyhmää käsiteltiin alustuksessa esitellyn nelikentän mukaisissa segmenteissä: pärjääjä-, yhteistyö-, tuki- ja huolenpitoasiakkaat. Osallistujat asettivat lappunsa yhteiseen nelikenttään tehtävänä arvioida por-

taittain annettujen kohderyhmien sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta määrällisesti. Harjoituksen aikana käytetyistä puheenvuoroista havaittiin segmentoinnin vaikeus; kehittäjien erilaiset näkökulmat tuottivat toisistaan merkittävästi poikkeavia arvioita sosiaalisen kuntoutuksen eri kohderyhmiä koskevista tarpeista. Harjoituksen toisessa vaiheessa osallistujat kokosivat hyviä käytäntöjä ja kokemuksia edelleen kohderyhmien nelikenttää käyttäen.

Kahvitaun jälkeen työskentelyä jatkettiin kokoamalla seinälle kiinnitetyille alustoille sosiaaliseen kuntoutukseen soveltuvia toimintapaikkoja (ks. liite 4). Järjestäjäosapuolet olivat etukäteen nimenneet alustat kohderyhmittäin; osallistujia pyydettiin tekemään lisäyksiä tarvittaessa. Osallistujat keskustelivat tehtävän aikana kategorisointiin liittyvästä hankaluudesta; ryhmittelyssä ja palveluiden todellisessa kohdejoukossa ilmeni päällekkäisyyksiä. Yhteisestä tuotoksesta tehtiin havaintoja keskustelemalla. Osallistujat huomioivat päihtyneenä osallistumisen mahdollistavien toimintojen vähäisyyden suhteessa sosiaalisen kuntoutuksen kohdejoukossa ilmenevän päihdesairastavuuden laajuuteen. Päähteettömän ja päähteellisen toiminnan rajanveto koettiin hankalaksi, sillä lääkinnällisen kuntoutuksen toteuttamisen ja päihtymystarkoituksessa otettujen lääkkeiden erottelu asiakkaan toimintakykyä havainnoimalla on mahdotonta.

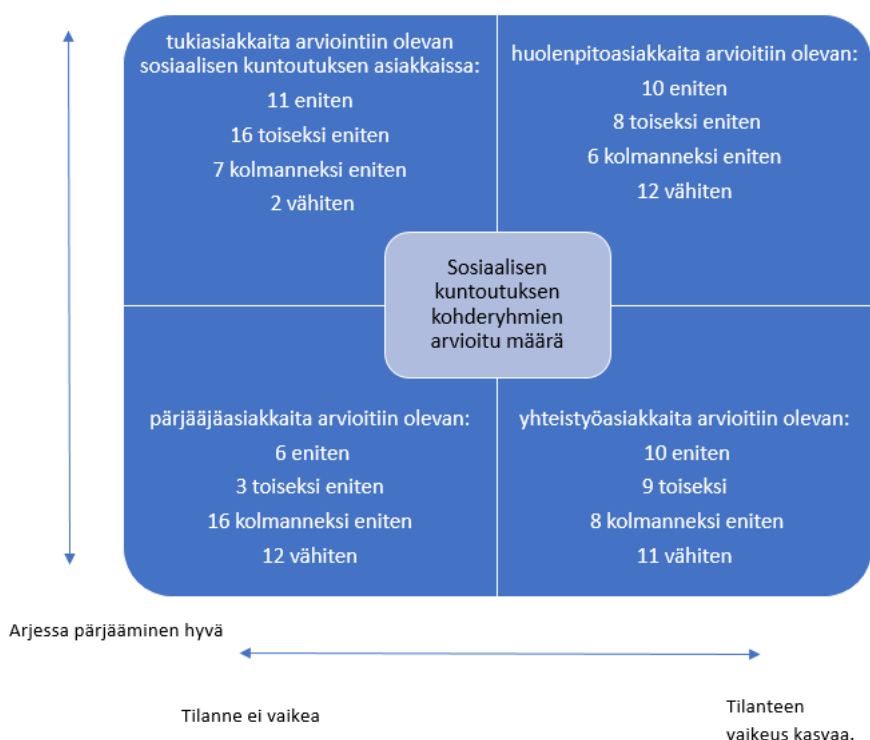
Toinen Sosku-kahvit tilaisuus päätettiin vapaamuotoiseen keskusteluun sosiaalisen kuntoutuksen tuottamista ajatuksista. Vuoropuhelu osallistujien kesken oli vilkasta ja innoitti myös tunnetason kokemusten jakamiseen.

5.3.1 Toisen tilaisuuden tuotosten ja palautteen analysointi

Segmentointia käsittelevä osuus tuotti Sosku-kahvit yhteiskehittämisen kokonaisuuteen hallinnollisen kehittämistä koskevan työskentelytavan. Järjestäjäosapuolet päättelivät ryhmän keskustelua sekä reaktioita havainnoimalla asiakasrajapinnan arjesta irrottautuvan tulokulman näyttäytyvän hankalana sekä vieraana perustason työtä tekeville. Segmentointiharjoituksen tuotos puoltaa tehtyjä havaintoja; kohdejoukon tarpeita koskevassa näkemyksessä on hajontaa. Asiakkaiden oli hankala luoda kokonaiskuvaa sosiaalisen kuntoutuksen kentästä; heidän käsityksensä muotoutui oman elämänpiirin rajaamana. Hallinnon ja asiakastyön kenttien kohtaaminen teki näkyväksi

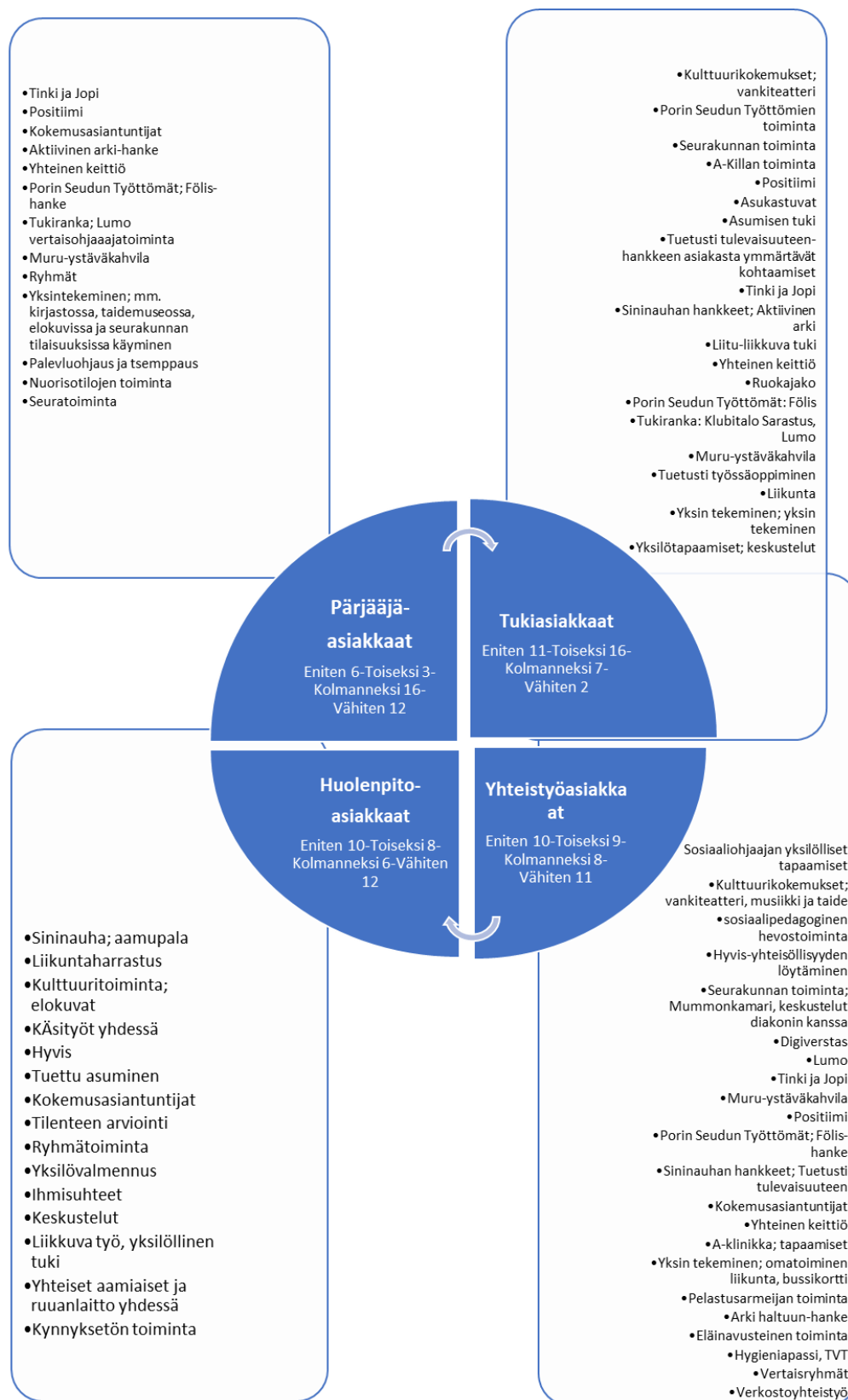
sekä yhteiskehittämisen hankaluuden, että merkityksen. Palvelua käyttävien asiakkaiden läsnäolo herätti segmentin henkiin elolliseksi ihmisjoukoksi kirjavine elämäntilanteineen ja toisaalta ilmiötason käsittely lisäsi ymmärrystä palvelujärjestelmän jäykkyydestä suhteessa yksilön tarpeisiin. Yhteisten merkitysten luominen ja erilaisten lähestymistapojen tarpeellisuuden ymmärtäminen ovat tavoitteita, joiden saavuttaminen vaatisi muutaman tunnin tilaisuutta laajempaa yhteistä työskentelyä. Toisaalta on aiheellista pohtia, onko hierarkiassa ylhäältä alaspäin suunnattu näkökulman tuottaminen aina edes tarpeellista.

Arjen pärjääminen heikkoa

Kuvio 5: Osallistujien näkemys asiakkaiden tarpeista segmentteihin jaoteltuna

Harjoituksen syventämä osuus linkitti segmentit arjessa tehtävään työhön. Tuotos osoittaa, että osallistujat kykenivät siirtämään kategoriat arjen toimintaan. Tehtävän synnyttämässä listauksessa näyttäytyy tilaisuudessa edustettuna olleiden toimijoiden laajuus sekä osallistujien tiedossa olevien palveluiden laaja lukumäärä (vrt. ensimmäinen tilaisuus).

Kuvio 6: Osallistujien listaamat palvelut segmentteittäin

Iltapäivän osiossa huomion arvoista oli palveluiden kategorisoinnin vaikeus. Järjestäjösapuolten luoma jaottelu ei soveltunut palvelutarjonnan todellisiin rajauksiin. Havainto hyödynnettiin Sosku-kahvit tilaisuuksien rinnalla kulkevassa, sähköistä alustaa koskevassa kehittämistyössä. Palvelukartastossa päädyttiin jaottelemaan toimijakohtaisesti, jolloin vastuuta alustan luomisesta sekä päivittämisestä voitaisiin jakaa organisaatiokohtaisesti ja toimintojen hahmottuminen käyttäjälle olisi oletetusti helpompaa. Ryhmässä toteutettua tuotosta tullaan hyödyntämään sähköisen alustan kokoamisessa palveluiden listauksena, jonka avulla mahdollisimman moni taho tulee kutsuksi mukaan esittelemään toimintaansa alustalla.

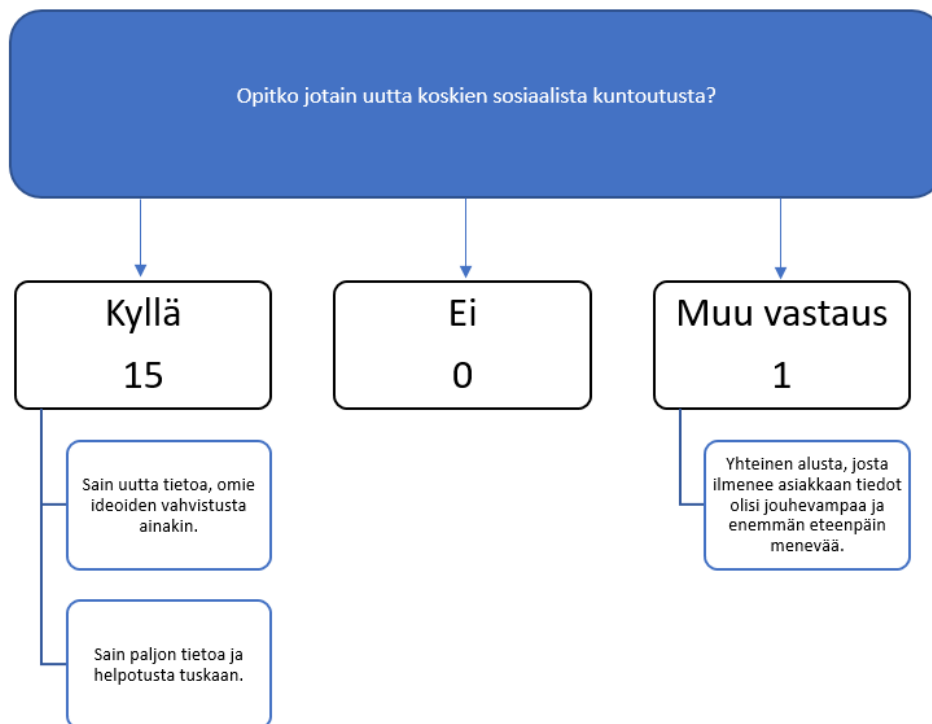
Tilaisuuden lopussa käyty keskustelu käsitteli sosiaalisen kuntoutuksen edellyttämien, usein lähelle asiakasta astuvan työskentelyn kuormittavuutta. Työntekijät kokevat epävarmuutta uuden ja heikosti määritellyn työskentelytavan äärellä. Osallistujien puheenvuoroista nousi esiin epävarmuuden sietämisen vaikeus sekä henkilökohtaisesta asiakassuhteesta aiheutuvan tunnekuorman kasvaminen. Keskustelu tuotti Sosku-kahvit kehittämistyöhön tarpeen etsiä vastauksia työssä jaksamisen haasteeseen. Seuraavan tilaisuuden järjestelyitä koskeva keskustelu Kulttuuritalo Anniksen toiminnanjohtajan Minna Walleniuksen kanssa eksyi aiheestaan edellisen tilaisuuden sisältöihin, jonka seurauksena syntyi idea ”Samettia, samettia”-toiminnasta. SOTE-alan työntekijöille suunnattuja, rentoutumiseen ja työstä palautumiseen tähtääviä tilaisuuksia päätettiin kokeilla osana Anniksen ohjelmistoa keväällä 2020. Minna Wallenius otti vastatakseen jatkosuunnittelun, järjestelyt sekä markkinoinnin.

5.3.2 Palautekyselyn tulokset

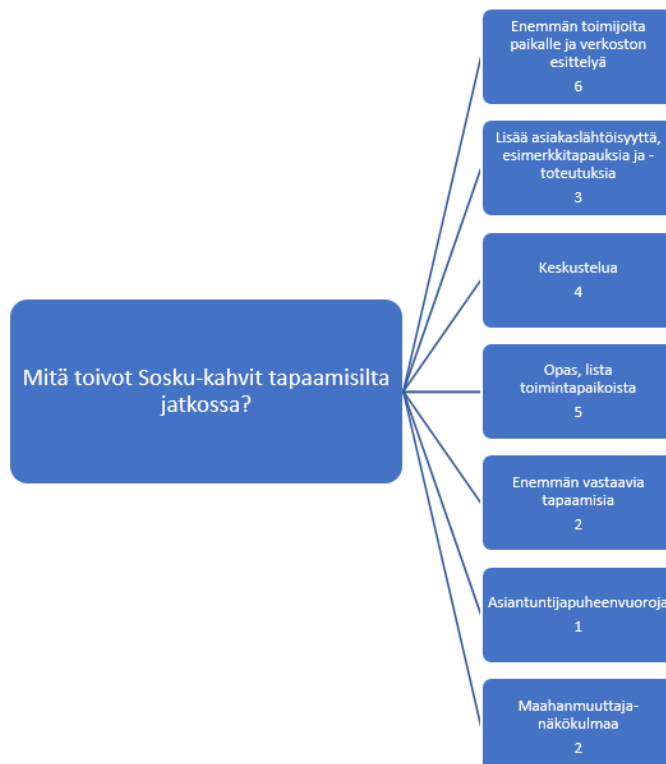
Toisen Sosku-kahvit tilaisuuden palautteenanto toteutettiin aiemman tilaisuuden käytäntöä mukaillen: osallistujia pyydettiin kirjoittamaan nimettömänä paperille vastaukset tilaisuuden järjestäjien esittämiin kysymyksiin. Ensimmäistä tilaisuuden palautteen teemoittelua ja analysointia vaikeutti kysymysten lukumäärä, sillä vastaukset eivät noudattaneet kysymysten järjestystä tai merkintöjä. Toisessa tilaisuudessa kysymysten määrä rajattiin kahteen. Kysymykset olivat:

1. Opitko tilaisuudessa jotain uutta sosiaalisesta kuntouksesta? Kyllä/ Ei
2. Mitä toivoisit sosiaalisen kuntoutuksen kehittämiseltä jatkossa?

Kyselyyn vastasi 16 osallistujaa.

Kuvio 7: Osallistujien vastaukset palautekyselyn 1. kysymykseen

Kuvio 8: Osallistujien vastaukset palautekyselyn 2. kysymykseen

Järjestäjäosapuolet kävivät palautteen läpi keskustellen. Seuraavan tilaisuuden kutsua päädyttiin muokkaamaan ulkoasultaan asiakaslähtoisemmäksi, jotta sosiaalisen kuntoutuksen palvelun käyttäjien näkökulmaa saataisiin seuraavassa tilaisuudessa vahvistettua (ks. liite 5). Muutoin alkuperäisen suunnitelman koettiin vastaavan osallistujien antamaan palautteeseen painopisteen ollessa asiakasnäkökulmassa sekä toteutuneiden prosessien esittelyssä. Rinnalla kulkevaa sähköisen alustan rakentumisprosessia jämäköitettiin kartoittamalla asiantuntijatahojen avustuksella sopivaa formaattia toimijaluettelon luomisella. Esimerkiksi Porissa laajasti eri toimijoiden käytössä oleva kuntouttavan työtoiminnan rekisterin hyödyntämistä selviteltiin, mutta idea hylättiin kriittisen arvioinnin seurauksena. Sosiaalisen kuntoutuksen yhdistymistä kuntouttavaan työtoimintaan ei haluttu vahvistaa. Lopulta päädyttiin odottamaan Porin perusturvan työntekijöiden käyttöön keväällä 2020 avattavaa Teams-alustaa, jonka arvioitiin olevan riittävän helpokäyttöinen sekä joustava monitoimijaisen käyttäjäkunnan tarpeisiin.

5.3.3 Sosku-kahvit projekti esittäytyy valtakunnallisissa tapahtumissa

Syksyllä 2019 aloitettiin valtakunnallisen Vapautuvien asumisen tuen verkoston seminaaripäivien suunnittelu. Toimin seminaarin järjestäjänä yhdessä VAT-verkoston koordinaattorin Anna Lepon kanssa, jonka vuoksi sain vaikuttaa ohjelman suunnitteluun sekä toteutukseen. 21.11.2019 järjestetty seminaarin toinen päivä sijoittui Satakunnan vankilan Huittisten osastolle, jossa mukana oli vankilahenkilökunnan lisäksi 40 henkilöä eri puolilta Suomea. Puheenvuorojen joukossa oli esityksemme sosiaalisesta kuntoutuksesta, ylisektorisesta yhteistyöstä ja palvelun tarjoamista mahdollisuuksista koevapauden toimintavelvoitteina sekä vankilasta vapautumisen yhteydessä. Esityksen vieminen vankilaympäristöön tuntui tärkeältä suurimman osan porilaisista sosiaalisen kuntoutuksen palvelun käyttäjistä ollessa rikostaustaisia ja vankila-siviiliyhteistyön näyttäytyessä ongelmallisena.

Porin aikuissosiaalityön päällikkö Krista Virtanen-Olejniczak kutsui Sosku-kahvit projektin koordinoinnista vastaavat tahot osallistumaan Tampereen aikuissosiaalityön päivillä järjestettävän työpajan suunnitteluun sekä toteutukseen. 11.10.2019 pidetyssä

suunnittelupalaverissa sovittiin alustavasti tammikuussa 2020 järjestettävän tilaisuuden sisällöstä. Heli Toroska oli päättänyt keventämään omaa osuuttaan Sosku-kahvit projektista muiden kiireiden pakottamana, jonka vuoksi päädyimme Johanna Kuivalaisen kanssa luomaan esityksen ylisektorisesta työparitoiminnasta. Lisäksi Tuetusti tulevaisuuteen-hankkeen ja Rakastajat teatterin yhteistyössä kokoama vankilataustaisten improvisaatioryhmä kutsuttiin työpajaan tuottamaan osallistujanäkökulmaa sosiaalisesta kuntoutuksesta. Näin ollen 30.10.2019 kokoontuneessa palaverissa mukana oli myös Rakastajat-teatterin johtaja, näyttelijä ja valmentaja Angelika Meusel. Valtakunnalliseen THL:n SOSKU-hankkeessa tehtyyn tutkimus- ja kehittämistyöhön paikallisesti tuotettu kokonaisuus linkittyi samassa työpajassa esiintyneen tutkija-kehittäjä Helka Raivion esityksen myötä. Kohtaaminen tuotti myös mahdollisuuden todeta paikallisten sekä valtakunnallisten käsitysten ja tavoitteiden yhdenmukaisuus.

5.4 Kolmannen tilaisuuden toteutus

Kolmas Sosku-kahvit tilaisuus järjestettiin suunnitellusti kulttuuritalo Annankatu 6:ssa 3.3.2020 kello 8.30-11.30. Kutsuminen toteutettiin edellisten tilaisuuksien tapaan edellä mainituin muutoksin ja postituslistaa kasvattaen. Kellonaika oli yleisön toiveesta synkronoitu julkisen sektorin taukokäytäntöihin. Osallistujia saapui paikalle 32. Toiminnanjohtaja Minna Wallenius toivotti osallistujat tervetulleeksi ja esitteli Sosku-kahvit osallistujien palautteen pohjalta kehitettyä Samettia, samettia-toimintaa. Toiminta kokoaa SOTE-alan toimijoita yhteiseen työviikon päättävään rentoutushetkeen kaksi kertaa kuukaudessa. Tavoitteena on hyödyntää vertaistukea sekä rentoutukseen tähtääviä metodeja työn tuottaman henkisen kuorman keventämiseen. Tilaisuutta jatkoi aikuissosiaalityön päällikkö Krista Virtanen-Olejniczak kertomalla aikuissosiaalityön muutoksista viime vuosina; perustoimeentulotuen siirtyminen Kelaan on mahdollistanut panostuksen muihin sosiaalihuoltolaissa mainittuihin työmuotoihin. Virtanen-Olejniczakin puheenvuorossa korostui kohtaamisen ja ”ihminen-ihmiselle”-asetelman merkitys sekä yhteistyö eri tahojen välillä. Sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksissa Virtanen-Olejniczak linjasi sosiaalihuoltolakiin viitaten aikuissosiaalityön painopisteen olevan viranomaistyössä, päätöksissä, palvelujen räätälöinnissä, taloudellisessa tuessa sekä seurannassa. Toteutuksiin kaivataan kumppanuuksia yli sektorirajojen. Ennen kahvitaukoa kaivattua asiakasnäkökulmaa tuottivat Porin Seudun työttömien Fölis-

hankkeen asiakas sekä työntekijä esitellen yleisölle asiakkaan kehittämää ja toteuttamaa, sosiaalialan työn menetelmäksikin sopivaa lautapeliä. Työntekijä kuvasi asiakassuhteen kasvaneen kaveruudeksi kuntoutusprosessin aikana, joka oli tulkittavissa rohkeaksi ulostuloksi ammattilaisen haarniskasta. Asiakas koki tulleen kohdatuksi ja palvelun sisällön vastaavan hänen henkilökohtaisiin tarpeisiinsa. Puheenvuorojen jälkeen osallistujille tarjottiin mahdollisuutta tutustua peliin ja kokeilla sitä myös käytännössä. Ennen kahvitaukoa osallistujat jaettiin sattumanvaraisesti ryhmiin ja annettiin kysymykset ryhmissä käsiteltäviksi. Kysymykset olivat:

1. Mitä ajatuksia ja kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta nousee?
2. Minkälaista toimintaa tarvittaisiin jatkossa sosiaalisen kuntoutuksen kehittämiseksi?

Annetut kysymykset vastasivat aiemmin palautekyselyissä esitettyjä, joten osallistujat olivat muodostaneet aiemmin vastauksia yksilöittäin. Aiheen tuttuuden toivottiin vilkastuttavan keskustelua ryhmissä ja tuottavan uusia ideoita sekä näkökulmia.

Kahvitauon ja ryhmätyöskentelyn jälkeen ryhmät valitsivat edustajan paneeliin, joka kokoontui katsomon eteen tuottamaan keskustelussa ilmenneitä näkökulmia yleisölle. Kaikki paikalla olijat saivat osallistua keskusteluun. Sekä lavalla olijoiden että yleisön kannanottojen ansiosta vuoropuhelu oli vilkasta sekä monialaista. Myös sosiaalisen kuntoutuksen osallistujien ääni tuli kuulluksi.

Tilaisuuden lopussa kerättiin osallistujien nimet sekä yhteystiedot. Lomakkeeseen pyydettiin myös merkitsemään mahdollinen halukkuus olla mukana kehittämistyöryhmässä, jonka tehtävänä on koordinoida yhteistä työskentelyä jatkossa muun muassa kokoamalla ja päivittämällä yhteistä palvelukartastona sekä tiedottamisen välineenä toimivaa sähköistä alustaa. Myös sosiaalista kuntoutusta koskevien tilaisuuksien järjestäminen jatkossa siirrettiin työryhmän vastuulle. Ryhmään ilmoittautui eri sektoreilta kymmenen vapaaehtoista.

5.4.1 Kolmannen tilaisuuden tuotosten ja palautteen analysointi

Ryhmissä työstämässä vastauksissa korostui yksilöllisten tarpeiden huomioinnin merkitys, jonka laajempi tuntemus palveluverkoston eri toimijoista mahdollistaa. Osallisuuden kokemuksen vahvistaminen muun muassa asiakasta arvostavalla ja kannustavalla kohtaamisella koettiin tärkeäksi sosiaalisen kuntoutuksen laatutekijäksi. Palvelun epämääräisyys sai osallistujilta kritiikkiä. Uhkana koettiin myös palvelun väärinkäytön mahdollisuus. Jatkossa toivottiin keskustelemaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä tiedottamisen lisäämistä muun muassa yhteisen sähköisen alustan välityksellä. Asiakastyöltä odotettiin välittävää ja kuuntelevaa lähestymistapaa. Useiden toimintapaikkojen asettama vaatimus päihteettömyydestä nähtiin haasteena, johon ehdotettiin ratkaisuksi kynnyksetöntä päiväkahvi- toimintaa. Yli 40-vuotiaille kohdennettu toiminta koettiin myös tarpeelliseksi lisäykseksi nykyiseen palveluvalikkoon.

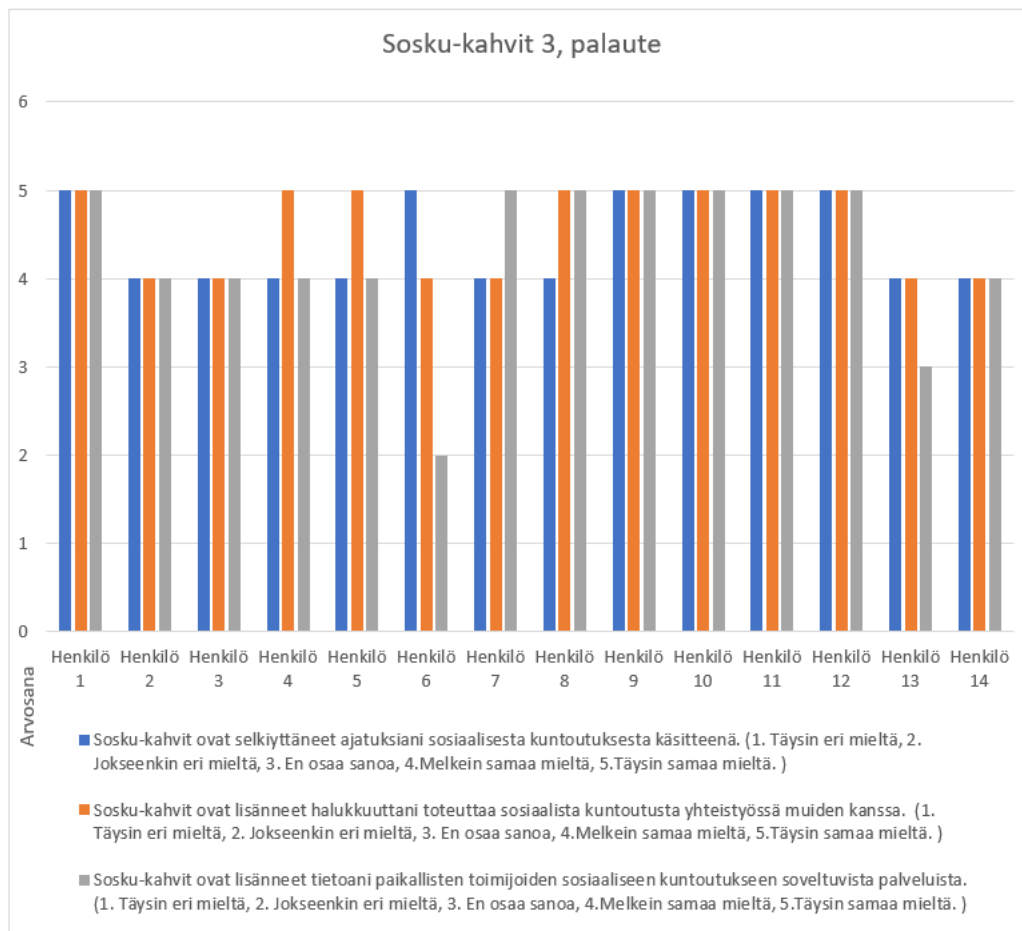
Kuvio 9: Ryhmien vastaukset kysymykseen 1.

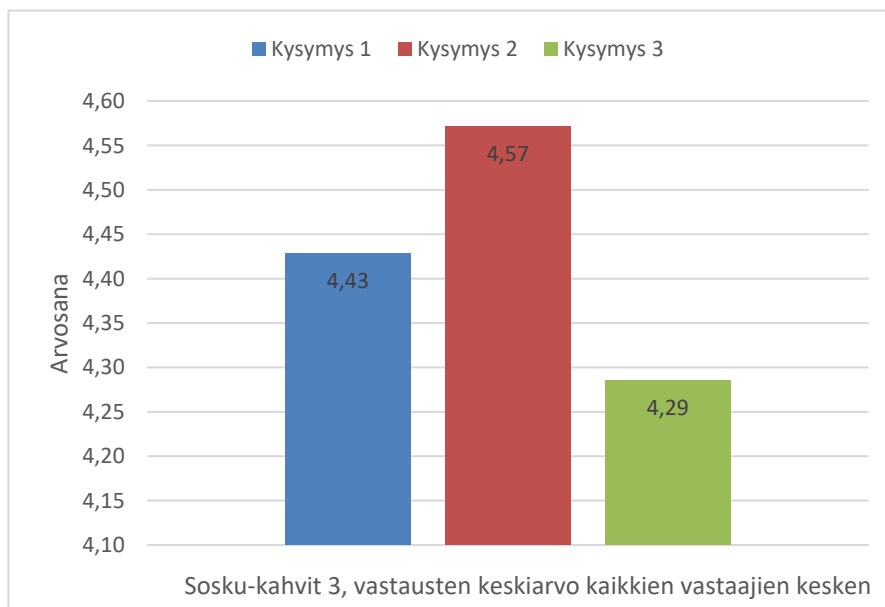
Kuvio 10: Ryhmien vastaukset kysymykseen 2.

Tilaisuuden lopussa käyty avoin keskustelu muotoutui vertaistuelliseksi ajatusten jakamiseksi, jossa puheenvuorojen käyttäjiä yhdisti humaani ja armollinen ihmiskäsitys sekä turhautuminen toisinaan yksilöllisille tarpeille sokeaan järjestelmään. Tilaisuus sai myönteistä palautetta tunnelmastaan; toteutusta luonnehdittiin onnistuneimmaksi kokonaisuudeksi kolmesta Sosku-kahvit kokoontumisesta. Järjestäjätahot pohtivat syytä myönteiseen kokemukseen ja päätyivät tulkitsemaan heikon valmistautumisen kääntyneen voitoksi. Järjestäjätahojen oma epävarmuus saattoi rohkaista osallistujia-kin etsimään vastauksia kysymyksiin. Kulttuuritalon miljöön intiimiys, keskustelulle varattu aika sekä asiakkaiden kokemusten esiinmarssi arvioitiin myös onnistumiseen vaikuttaneiksi tekijöiksi.

Kirjallinen palaute kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, joka toimitettiin osallistujille jälkikäteen sähköpostitse (ks. liite 6). Kyselyyn vastanneiden osuus jäi alle puoleen osallistujamäärästä, joka osoittaa tilaisuudessa kerättävän palautteen hyödyt, kun tavoitellaan korkeaa vastausprosenttia.

Kuvio 11: Osallistujien vastaukset palautekyselyyn yksilöittäin

Kuvio 12: Osallistujien palautekyselyvastausten keskiarvo

Vastausten perusteella todettiin kolmas Sosku-kahvit tilaisuus onnistuneeksi. Eniten vaikuttavuutta esiintyi vastanneiden halukkuudessa toteuttaa sosiaalista kuntoutusta yhteistyössä muiden kanssa. Lähes sama tulos saavutettiin sosiaalisen kuntoutuksen selkiyttämässä käsitteenä. Huonoimman arvosanan vastanneilta sai pyrkimys lisätä tietoa paikallisista toimijoista. Toisaalta erot tavoitteiden saavuttamisen välillä ovat vastaajien mielipiteissä pieniä.

Kysely sisälsi aiempien toteutusten tapaan avoimen kysymyksen, jossa tiedusteltiin vastaajien toiveita kohdistuen sosiaalisen kuntoutuksen parissa tehtävään kehittämistyöhön tulevaisuudessa. Avoin kysymys keräsi 14 vastausta, joista viidessä toivottiin Sosku-kahvien kaltaisten tilaisuuksien jatkumista. Yksittäisiä mainintoja kohdistui asiakasnäkökulman säilyttämiseen, kehittämistyöryhmän kokoamiseen sekä yhteistyön ja tiedottamisen lisäämiseen. Järjestäjätahot totesivat alkuperäisen suunnitelman vastaavan palautetta, joten jatkotyöskentely tulisi suuntaavaan asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Työelämän roolini käytännönläheisenä kehittäjänä sekä toimijuus asiakasrajapinnalla nyrjäytti opinnäytetyöprosessin ajoittain pois tutkimuksellisesta kehiksestä. Sosiaali-tieteiden sekä muun tutkimukseen liittyvän teoreettisen kontekstin mukana kuljettaminen osoittautui haasteeksi, jonka äärelle oli ajoittain pysähdyttävä. Kirjallinen tuottaminen väistyi prosessin aikana käytännön järjestelyiden tieltä aiheuttaen raportoinnin kasaantumista, toisin sanoen eriaikaisuutta raportoinnin ja toteutuksen välillä.

Kutsuttujen tahojen innokkuus osallistua yhteiskehittämisen prosessiin oli myönteinen yllätys. Vaikka sosiaalisen kuntoutuksen palvelua koskeva lakimuutos tuotti kielteisenäkin näyttäytyvää painetta omaksua uudenlaisia toimintatapoja, oli osallistujien suhtautuminen Sosku-kahvit tilaisuuksiin uteliaan positiivista. Osallistujien reaktioista välittyi työn sisältöjä koskevan yhteisen keskustelun alustan kaipuu, jonka Sosku-kahvit tilaisuudet kykenivät hetkellisesti täyttämään. Tuotoksista esiin nousseet teemat,

kuten yksilöllisyyden huomiointi ja arvostavan kohtaamisen merkitys, olivat tulkittavissa viitteinä yhteisen arvopohjan jakamisesta. Työtä ohjaavien arvojen samankaltaisuus luo uskoa kollektiivisen käsityksen löytymiseen tavasta, jolla sosiaalisen kuntoutuksen palvelua tulisi järjestää. Tilaisuuksien toteuttaminen osoittautui odotettua vattommaksi ja madalsi kynnystä koota paikallista verkostoa yhteisten asioiden äärelle jatkossakin.

6.1 Yhteiskehittäminen lähestymistapana

Hietala ja Rissanen (2017, 169) määrittelevät yhteiskehittämisen toiminnaksi, joka saattaa palveluiden käyttäjien ja ammattilaisten asiantuntijuuden dialogiin keskenään. Prosessi edellyttää ammattilaisilta kykyä asettua tasavertaiseen rooliin asiakaskehittäjien kanssa. Asiakaskehittäjiltä edellytetään voimavaroja osallistua sekä kykyä tuottaa näkemyksiään muiden tietoisuuteen. Yhteiskehittämisen kokonaisuuteen liitetään myös arvon yhteiskehittäminen, jolla viitataan prosessiin synnyttämään arvoon. Arvo toteutuu vain, kun vuorovaikutus toteutuu prosessin alusta loppuun. (Tuulaniemi 2015, 107.) Ammatilaisen rinnalle nostava kehittäjäosallisuus on jo itsessään vaikutukseltaan kuntouttavaa. Myönteisten seurausten aikaansaamiseksi yhteistoiminnan tulee näyttäytyä tasavertaisena kaikille osallistujille. Asiakaskehittäjät tarvitsevat tukea ja koulutusta rooleista, odotuksista, palveluista ja niiden laatuksista. Onnistunut kehittämisosallisuus vaikuttaa myönteisesti itsearvostukseen ja uskoon tulevaisuudesta sekä vähentää leimaantumisen kokemusta. (Järvikoski, Martin, Kippola-Pääkkönen & Härkäpää 2017, 59-60, 67-68, 78-80.)

Yhteiskehittäminen ja kokemusasiantuntijuus ovat SOTE-alan trendien huipulle kivunneita ilmiöitä, joiden kritisoinnista työntekijä saattaa saada kyseenalaisen leiman. Kuitenkin laadukkaan kehittämistyön edellytys on objektiivinen suhtautuminen käytössä oleviin lähestymistapoihin. Sosku-kahvit tilaisuuksiin pyrittiin osallistamaan asiakkaita, jotka olivat edelleen sosiaalisen kuntoutuksen piirissä. Näin varmistettiin asiakaskehittäjien ajantasainen tieto palvelun sisällöstä. Asiakkaan sijoittuminen sosiaalihuoltolaissa määriteltyihin palveluihin, työmarkkinoiden ulkopuolelle, merkitsee usein työikäisen henkilön kohdalla elämänhallintaan vaikuttavia ongelmia, kuten jatkuvana päihtymystilana ilmenevää addiktiosairautta. Näin ollen kehittäjille asetetut

raamit eivät voineet olla tasavertaisia ja asemasta riippumattomia, vaan sallivampia asiakkaita kuin ammattilaisia kohtaan. Osallistujien tasavertainen kehittäjäroolius jäi jo lähtökohtaisesti toteutumatta. Samoin yhteiskehittämisen potentiaalina esitetyt, kuntoutumiseen liitetyt tekijät vaikuttavat mielestäni liioitelluilta. Asiakkaiden kanssa käydyissä keskusteluissa ammattilaisten rinnalla toimiminen välittyi kokemuksena voimaannuttavana ja kohtaaminen kuvattiin arvostavaksi. Palvelujärjestelmän kehittämiseen pyrkivä tarkoitus jäi pääsääntöisesti asiakkailta tavoittamatta. Aihetta sekä lähestymistapaa käsittelevä, tilaisuuksia edeltävä koulutus olisi tarjonnut paremmat lähtöasetelmat kehittämiseen osallistumiselle, mutta samalla karsinut suuren, sitoutumaan kykenemättömän joukon asiakkaista toiminnan ulkopuolelle.

Asiakkaiden jakamat kuntoutuskokemukset tarjosivat osallistujille vaikuttavan näkökulman valtaistumiseen sekä sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuuksiin. Onnistuneiden kuntoutuspolkujen esittely mahdollisti asiakkaalle tutulla aihealueella pysyttelyn ja tunnustuksen tehdystä työstä. Myönteisen kuntoutuskokemuksen voi tulkita lisäävän osallisuuden astetta ja muokkaavan suhdetta palvelujärjestelmään myönteisemmäksi, jonka ansiosta arvostelijan roolista kehittäjän rooliin siirtyminen saattaa olla helpompaa.

Sosku-kahvit projektissa osallistujia tavoiteltiin vertikaalisesti sekä horisontaalisesti. Toteutukseen onnistuttiin keräämään monipuolinen kehittäjäjoukko eri sektoreilla sekä –asemissa työskenteleviä henkilöitä vaihtelevissa elämäntilanteissa olevia asiakkaita unohtamatta. Kiinnostus yhteistä toimintaa kohtaan, tahto jakaa kokemuksia sekä ajatuksia muiden kanssa sekä erilaisten taustatekijöiden sivuuttaminen vuorovaikutustilanteissa loi tilaisuuksissa puitteet ainutlaatuisille keskusteluille sekä kokemuksille.

Sosku-kahvit projektissa tehdyt havainnot kannustavat punnitsemaan vaihtoehtoja yhteiskehittämisen toteutuksissa. Käytetyt metodit ja käsitellyt aiheet tulee suunnitella kokemusasiakkaina toimivan kohdejoukon kykyjä sekä tarpeita vastaaviksi. Asiakkaiden kehittäjäosallisuutta voi tukea myös valmistelemalla etukäteen ammattilaisille suunnattuja kysymyksiä, joiden avulla järjestelmässä toimimisen erilaiset roolit sekä niiden tuottamat haasteet tuotaisiin näkyville kohdennetusti.

6.2 Kehittämistyölle asetettujen tehtävien toteutuminen ja toteutuksen arviointi

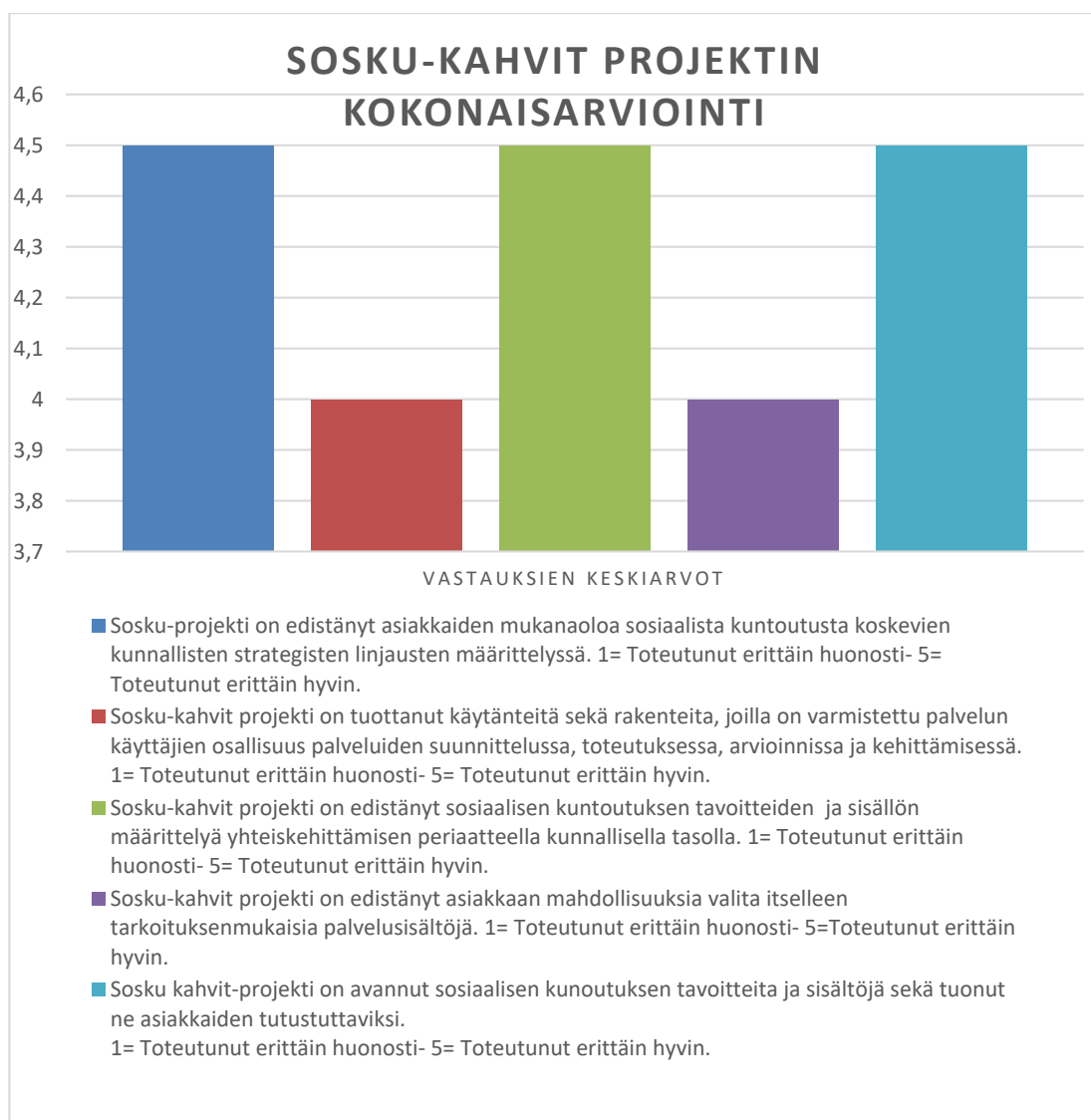
Kehittämistyön tehtäviä olivat:

1. Tuottaa kollektiivinen, ylisektorinen käsitys sosiaalisesta kuntoutuksesta käsitteenä, palveluna sekä prosessina.
2. Saattaa ensisijaisesti kolmannen sektorin palvelut ja toissijaisesti muiden sektoreiden palvelut osaksi sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksia.
3. Luoda Porin aikuissosiaalityön käyttöön sähköinen alusta, joka kokoaa yhteen sosiaaliseen kuntoutukseen toteutuksiin soveltuvia palveluita.
4. Perustaa ylisektorinen työryhmä kehittämistyön jatkumista sekä sähköisen alustan päivittämistä.

Osallistajat arvioivat palautteessaan Sosku-kahvit tilaisuuksien selkiyttäneen sosiaalista kuntoutusta käsitteenä sekä lisänneen tietoa ja halukkuutta palvelun monialaiseen toteuttamiseen. Sähköisen alustan luominen jäi Sosku-kahvit projektissa kesken. Alustan luomiseksi on käynnistetty prosessi, jonka strategiana on koota aikuissosiaalityön Teams-alustalle palvelukartasto organisaatioittain kutsumalla toteuttajatahoja perehdyttäviin etäkokouksiin. Etäkokousten osallistujien määrää lisätään toimija kerrallaan ja samalla palvelukartastonsa alustalle toteuttaneet tahot voivat jättäytyä työskentelystä pois. Prosessin edetessä Teams-alustalle kutsutaan sosiaalityöntekijöitä käyttäjäkokeilijoiksi, joiden palautteeseen kehittämistyössä reagoidaan. Teknisestä toteutuksesta vastaa Porin Sininauhan hallinnoivan Fructus-hankkeen (ESR) osallistajat sekä aluekoordinaattori Saija Kivi yhdessä Johanna Kuivalaisen kanssa. Seuraava sosiaalista kuntoutusta koskeva yhteinen tilaisuus on sovittu järjestettäväksi syyskuussa 2020. Tilaisuudessa esitellään sähköisen alustan lisäksi toimintaan Sosku-kahvit projektin lopussa mukaan tulleita tahoja. Tilaisuuden järjestelyihin kutsutaan mukaan työryhmään ilmoittautuneet henkilöt.

Tutkimusstrategiassa esiteltyjä, THL:n SOSKU- hankkeessa (ESR) luotuja laatukriteereitä hyödynnettiin kehittämisprosessin arvioinnissa. Laatukriteeri 6 käsittelee sopimista sosiaalisen kuntoutuksen yhteistyörakenteista ja toimintatavoista suhteessa muihin palveluihin. Kehittämisprosessia kokonaisuutena käsittelevä sähköinen kysely mukailee laatukriteerin 6 kirjattuja edellytyksiä ja arviointiasteikkoa (ks. liite 7). Ky-

sely osoitettiin järjestäjäosapuolille sekä heidän esimiehilleen indikaattoreiden hallinnollisen ja palvelujärjestelmää kokonaisuutena käsittelevän luonteen vuoksi. Jääväsin itseni vastaajana opinnäytetyön tekijän roolin vuoksi. Vastauksista voi tulkita kehittämistyön vaikuttavuuden näyttäytyvän eniten asiakkaiden kehittämisosallisuutta, sosiaalisen kuntoutuksen määrittelyä sekä tavoitteiden ja sisällön asiakasnäkyvyyttä koskevien kriteereiden alueella. Vähiten vaikuttavuutta on saavutettu rakenteiden luomisen sekä asiakkaan valinnan mahdollisuuden alueilla. Kokonaisuutena kehittämistyö saa kiitettävän arvion laatukriteerin 6 puitteissa.

Kuvio 13: Esimiesten ja järjestäjätahojen kokonaisprosessin arviointi laatukriteeriä 6 (THL) mukaillen.

6.3 Kehittämistyön eettisyys, luotettavuus ja vaikuttavuus

Tutkimuksen etiikalla tarkoitetaan tutkittavien henkilöiden oikeuksia. Tutkimuksen toteuttajan on huolehdittava, että tutkittavat ymmärtävät tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä riskit. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Sosku-kahvit tilaisuuksien ensimmäisen osion aikana toteutettujen puheenvuorojen tavoitteena oli lisätä osallistujien ymmärrystä kehittämistyön tarkoituksesta ja sisällöstä. Puhujia tiedotettiin etukäteen osallistujajoukkoon liittyvistä taustatekijöistä. Opinnäytetyön toteutus ei tuottanut sellaista tutkimusaineistoa, jonka avulla voisi vahingoittaa mukana olleita henkilöitä. Prosessia ei valokuvattu tai muutoin taltioitu järjestäjäosapuolten toimesta. Kirjallisessa tuotoksessa henkilöidään ainoastaan puheenvuoroista ja järjestelyistä vastaavat tahot. Palautteenanto tapahtui nimettömästi ja osallistujien lukumäärän vuoksi sen kohdentaminen ei ole mahdollista. Järjestäjäosapuolten tuttuus ja kollegiaalisuus voidaan nähdä vaikuttaviksi tekijöiksi palautteen sisällön objektiivisuutta arvioitaessa. Eettisyyttä murentavaksi seikaksi voidaan tulkita myös toteuttajan oma suhde tutkimuksen kohteeseen. Opinnäytetyön aihe valikoitui omasta työnkuvasta käsin, joten näkökulma kehittämiskohteeseen oli jo olemassa. Linkittyminen oman työelämän arkeen loi innostusta sekä tahtoa kehittämiseen, joka on nähtävissä myös myönteisenä tekijänä osallistujien motivoinnissa. Ymmärrys omakohtaisuuden mahdollisesta vaikutuksesta on auttanut hakeutumaan tietoisesti puolueettoman ajattelun vyöhykkeelle.

Sosku-kahvit projekti on tuottanut ilmiöitä myös asetettujen tavoitteiden ulkopuolelta. Järjestäjätahoja on pyydetty esittelemään sosiaalisen kuntoutuksen paikallista toteutusta eri sektoreiden työryhmiin ja kiinnostusta osallistua kehittämistyöhön on osoitettu monilta tahoilta. Esittelyn seurauksena ammattilaiset ovat ohjanneet uusia asiakkaita aikuissosiaalityön toimistoon tavoitteena saattaa heidät sosiaalisen kuntoutuksen palvelun piiriin. Käytännön toiminnasta on tulkittavissa tietoisuuden sosiaalisen kuntoutuksen palvelusta sekä prosessista lisääntyneen yhteiskehittämisen seurauksena. Voidaan myös todeta kehittämistyön alkaneen elää omaa elämäänsä opinnäytetyön toteutuksen ulkopuolella. Vastuuhenkilöt prosessin koordinoinnille ovat paikantuneet ja kehittämiskohteet Sosku-kahvit projektista saadun kokemuksen sekä palautteen seurauksena selvillä.

6.4 Ideoita jatkokehittämiseen

Sosku-kahvit tilaisuuksissa käydyt keskustelut sekä osallistujien antama palaute osoittivat yhteisten, vapaamuotoisten kohtaamisten tarpeellisuuden. Toisinaan omien näkemysten jakaminen ja tuen saaminen eivät mahdollistu omassa työyhteisössä, jolloin vertaistukea on etsittävä kauempaa. Toisaalta yli yksikkö- ja sektorirajojen käyty keskustelu haastaa suhtautumaan kriittisesti omaan tapaan toteuttaa työtä. Ylisektorisen kollegiaalisuutta sekä reflektion mahdollisuutta tuottavan foorumin perustaminen olisi yhteistyötä, työssä jaksamista sekä laatua lisäävä toimenpide.

Hankerahoitus mahdollistaa puutteellisten, palveluntuotantoon tarvittavien resurssien paikkaamisen. Hankkeen organisointi osatoteuttajakokonaisuutena turvaisi kehittämis- sekä yhteistyön jatkuvuutta. Toteuttajaosapuoliksi voisi valikoitua kolmannen-, kunta- ja valtiosektorin tahoja, jolloin kehittämistyö tavoittaisi palvelujärjestelmää laajasti. Sopivia toimijoita sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta voisivat olla esimerkiksi kuntasektorin aikuissosiaalityö, Rikosseuraamuslaitos ja järjestöosapuoli, jolloin pystyttäisiin tiivistämään yhteistyötä valtio- ja kuntasektoreiden välillä, mahdollistamaan koevapauden aikainen sosiaalinen kuntoutus sekä kulkemaan asiakkaan rinnalla yli toiseuden ja järjestelmän välisen kuilun.

Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjan 5 hankkeet kohdentavat kehittämistyötä osallisuuden lisäämiseen, joka tarkoittaa pääsääntöisesti aikuissosiaalityön asiakkaiksi profiloituvaa kohderyhmää. Järjestöjen ja aikuissosiaalityön hankehakua koskeva hallinnollinen vuoropuhelu edesauttaisi resurssien oikeaa kohdentumista sekä asiakasohjautuvuutta hankkeisiin. Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen Porissa on osoittanut, että tällaiselle sektoreiden ylittämiseksi ja yhteensovittavan johtamistavan omaksumiselle on olemassa kykyä sekä tahtoa.

KIITOKSET

Opinnäytetyöprosessia voi arvioida kokonaisuutena onnistuneeksi. Edellytykset yhteistyön voimannäytölle loivat paitsi tilaisuuksien osallistujat, myös organisaatioiden esimiestahot, esiintyjät sekä tilaisuudet tervetulleiksi toimitiloihinsa toivottaneet tahot. Kahvitarjoiluista sekä niihin liittyvistä kustannuksista kiitokset kuuluvat Porin Sininauhalle, Yhteisökeskus Otavalle ja Porin perusturvan aikuissosiaalityölle. Kiitoksen ansaitsevat myös Sininauhan toiminnanjohtaja Johanna Huhtala ja Anu Louhelainen sekä aikuissosiaalityön päällikkö Krista Olejniczak-Virtanen kannustavasta suhtautumisesta kehittämistyöhön. Pikassoksen Heli Toroskaa haluan muistaa suunnitteluun ja koordinoivaan työskentelyyn osallistumisesta. Erityinen kiitos kuuluu Johanna Kuivalaiselle: ilman ylisektorista kumppanuuttamme olisi kehittämistyö ja moni muukin onnistuminen jäänyt kokematta. Kiitos myös Merita Kuposelle opinnäytetyöstä, joka viitoitti toteuttamaamme kehittämistyötä. Opinnäytetyön ohjaajalle kiitos toteutusta kohtaneista ehdotuksista sekä joustavuudesta.

LÄHTEET

Ahokas, M. 2005. Kurt Lewin. Kenttäteoria, ryhädynamiikka ja toimintatutkimus. Teoksessa V. Hänninen, J. Partanen & O-H. Ylijoki (toim.) Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Jyväskylä: Kirjapaino Oy, 105-128.

Bovaird, T. & Löffler E. 2012. From Engagement to Co-Production: How Users and Communities Contribute to Public Services. Teoksessa Brandsen, T., Pestoff, V. & Verschuere, B. (toim.) New Public Governance, The Third Sector and Co-Production. New York: Routledge 2012.

Carr, W. & Kemmis, S. 1986. Becoming Critical. Education, Knowledge and Action Research. Philadelphia: The Falmer Press.

Eräsaari, L. 2011. Sosiaalipalvelut käännöksen jälkeen. Teoksessa Palola, E. & Karjalainen, V. (toim.) Sosiaalipolitiikka- hukassa vai uuden jäljillä? Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 181-203.

Haavisto, I. 2010. Työelämän kulttuurivallankumous. Evan arvo- ja asennetutkimus 2010. Helsinki: Taloustieto Oy. Viitattu 10.11.2019. https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2010/04/tyoelaman_kulttuurivallankumous.pdf

Habermas, J. 1987. The Theory of Communicative Action Volume 2 Lifeworld and system: A Critique of Functionalist Reason. Cambridge: Polity Press.

Harviainen, J. T., Meriläinen, M. & Tossavainen, T. 2013. Pelikasvattajan käsikirja. Helsinki: Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus. Viitattu 15.8.2019. <https://pelikasvatus.fi/pelikasvattajankasikirja.pdf>

Haukijärvi, N., Kangas, A., Knuutila, H., Leino-Richert, E., & Teirasvuo, N. 2014. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen. Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja työelämälähtöiseen opetukseen ja koulutukseen. Tampere: Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 19.8.2019. <http://julkaisut.turkuamk.fikuamk.fi/>

Heliskoski, J. 2016. Segmentoinnilla asiakkaan iholle. Sitra www-sivut. 2016. Viitattu 12.3.2020. <https://www.sitra.fi/blogit/segmentoinnilla-asiakkaan-iholle/>

Heikkinen, H. 2015. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 204-218.

Hietala, O. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittämisessä osallisuus avautuu kaikille. Teoksessa H. Kostilainen & A. Nieminen (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 118-138.

Hietala, O. & Rissanen, P. 2017. Yhteiskehittäminen uudenlaisen vastavuoroisuuden virittäjänä. Teoksessa Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveystaloudessa. Toim. A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala. Tampere: Vastapaino, 169, 175-178.

Huttunen, R. & Heikkinen, H. 1999. Kriittinen teoria ja toimintatutkimus. Teoksessa H., Heikkinen, Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija missä tekijä-Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena Kustannus, 155-186.

Hyppönen, O. & Lindén S. 2009. Opettajan käsikirja – opintojaksojen rakenteet, opetusmenetelmät ja arviointi. Espoo: Teknillinen korkeakoulu. Viitattu 12.5.2020. <http://lib.tkk.fi/Raportit/2009/isbn9789522480637.pdf>.

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Julkunen, R. 2007. Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvikoski, A., Martin, M., Kippola-Pääkkönen, A. & Härkäpää, K. 2017. Asiakkaan kehittämisosallisuus kuntoutuksessa. Teoksessa Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveystaloudessa. Toim. A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala. Tampere: Vastapaino, 59-60, 67-68, 78-80.

Järvinen, P. 2016. Onko innovaatioiden suunnittelu tiedettä? Systemityö 2, 25. Viitattu 17.2.2020. <http://www.sytyke.org>

Kainulainen, S. 2007. Hyvinvointivaltio ei turvaa hyvinvointia kaikille. Teoksessa Helne, T. & Laatu, M. (toim.) Vääräkirja. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kananoja, A., Niiranen, V. & Jokiranta H. 2008. Kunnallinen sosiaalipolitiikka: osallisuutta ja yhteistä vastuuta. Juva: PS-kustannus.

Kangas, Marjaana 2014. Leikillisyyttä peliin. Teoksessa L., Krokfors, M., Kangas & K., Kopisto (toim.) Oppiminen pelissä: Pelit, pelillisuus ja leikillisuus opetuksessa. Tampere: Vastapaino. 73–92.

Karttunen, N. 2015. Miten parantaa vuorovaikutusta ja aktivoida opiskelijoita massaluennolla- esimerkkejä yliopiston perusopetuksesta farmasian alalla. Yliopistopedagogiikka-lehden www-sivut. Julkaisu 3/2019. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 12.4.2020. <https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/>

Koponen, M. 2019. Sosiaalinen kuntoutus Porin aikuissosiaalityössä- palvelun kuvaus ja kehittämistarpeen selvitys. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Kuntalaki 10. 4. 2015/ 410 muutoksineen.

Kupias, P. & Koski, M. 2012. Hyvä kouluttaja. Helsinki: Talentum. Viitattu 5.3.2020. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi>.

Nieminen, A. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä, kentät ja mahdollisuudet. Teoksessa H. Kostilainen & A. Nieminen (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 10-24.

Määttä, A. 2018. Sosiaalinen kuntoutus ja yhteensovittavan johtamisen työskentelyprosessi. Teoksessa H. Kostilainen & A. Nieminen (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 26-38.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Piirainen, K. 2018. Yhdenmukaisuutta ja tapauskohtaisuutta sosiaaliseen kuntoutukseen- palveluohjaus julkisen toimijan ratkaisuna. Teoksessa H. Kostilainen & A. Nieminen (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Diakonia- ammattikorkeakoulu, 39-57.

Piirainen, K., Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2018. Palkkatyötavoitteista sosiaaliseen kuntoutukseen- tehostetun tuen keinoin yksilöllisiin muutoksiin? Teoksessa J. Lindh, K. Härköpää & K. Kostamo-Pääkkö (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Rovaniemi: Lapland University Press, 98-122.

Sosiaalihuoltolaki 30. 12. 2014/ 1301 muutoksineen.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Osatyökykyisille tie työelämään, hallituksen kärkihanke OTE. SATAOSAA-maakuntakokeilu. Sosiaalista kuntoutusta kehittämässä Satakunnassa. Pori 2018. Viitattu 16.2.2020. <https://virtuaalikirja.fi/sataosaa>

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. 2019. Viitattu 29.10.2019. <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyiden-ehkaisy>

Stenvall, J. & Virtanen, P. 2012. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen: Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet. Tallinna: AS Pakett.

Taipale, T., Sirola-Korhonen, K. 2017. Osallistavat menetelmät: vinkkejä ja virikkeitä kouluttajalle. Keuruu: Keuruun Laatupaino. Viitattu 16.2.2020. <https://www.ksl.fi/materiaaleja/julkaisut/osallistavat-menetelmat/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallinen kehittämishanke SOSKU. Suositus työikäisten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen laatu-kriteereiksi. Helsinki 2018. Viitattu 14.2.2020. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. 2015. Viitattu 29.10.2019. <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Väisänen, R. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen käsite ja kehitysvaiheet. Teoksessa J. Lindh, K. Härkäpää & K. Kostamo-Pääkkö (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Rovaniemi: Lapland University Press, 19-38.

PORI **PIKASSOS**
 Porin Sininauha

KUTSU

Mitä tarkoittaa sosiaalinen kuntoutus ja mitä tarjottavaa järjestöillä on sen toteutukseen? Minkälaisia palvelupolkuja voimme yhteistyöllä rakentaa?

Tervetuloa ideoimaan järjestöjen ja kuntasektorin yhteistyötä sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksessa. Tilaisuuden järjestävät Porin Sininauha, Porin aikuissosiaalityö sekä sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos. Toivomme paikalle erityisesti asiakastyötä tekeviä sekä asiakkaita.

TIISTAINA 27. ELOKUUTA KLO 09-12
Muistokatu 18, Sininauhan asumisyksikkö

Ilmoittautumiset 20.8.2019 mennessä
i.koskinen@porinsininauha.fi

Kahvitarjoilu

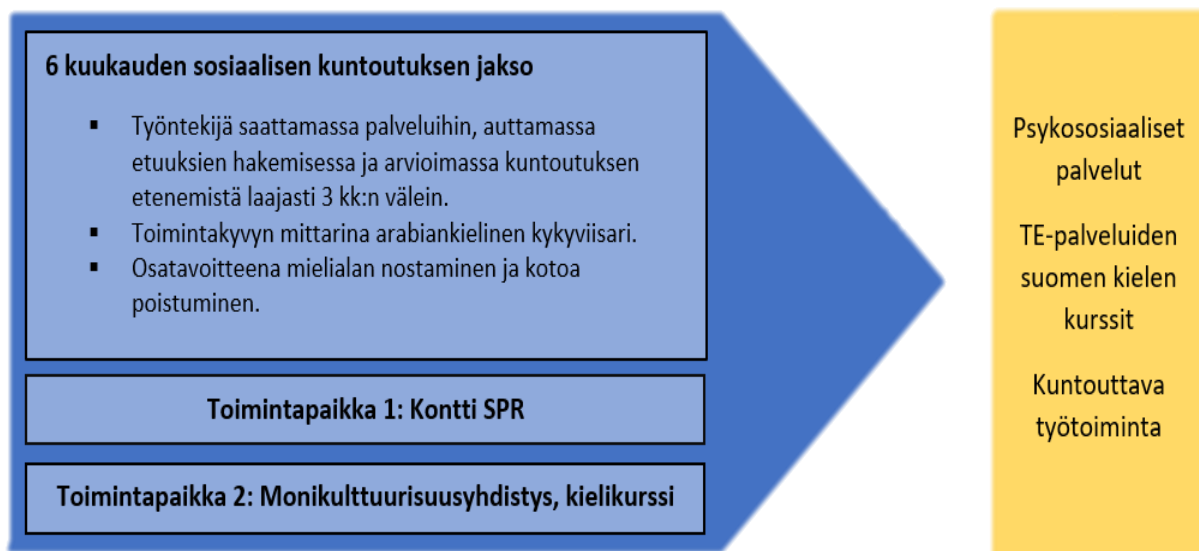
LIITE 2

Ryhmä 1: tapaus Ali

Ryhmän jäsenet työskentelevät aikuissosiaalityön maahanmuuttotiimissä, sosiaalista kuntoutusta maakunnassa kehittävässä hankkeessa sekä kolmannella sektorilla.

Ryhmälle osoitettu asiakaskertomus:

”Ali on 45-vuotias. Hän on tullut 2 vuotta sitten turvapaikanhakijana Suomeen ja saanut kuntapaikan muutamia kuukausia sitten. Ali on tullut Suomeen yksin. Traumataustasta mahdollisesti aiheutuva masennus on johtanut toimintakyvyn alenemiseen, jonka vuoksi Ali ei toimerru joka päivä poistumaan kotoaan. Hänen suomen kielen taitonsa on vielä heikko, englantia Ali puhuu jonkin verran. Vaikeuksia tuottaa myös suomalaisessa palvelujärjestelmässä toimiminen: etuudet jäivät hakematta ja laskut maksamatta. Kotimaassaan Ali toimi kuorma-auton kuljettajana, hänellä ei ole voimassa olevaa ajolupaa EU:n alueella.”

Ryhmän 1 suunnittelema kuntoutuskokonaisuus

Ryhmä 2: tapaus Eetu

Ryhmä kokoonpanoon kuului Rikosseuraamuslaitoksen, TE-palveluiden ja Porin aikuissosiaalityön työntekijöitä, vertaisohjaaja KRIS Satakunnasta sekä koevapausvanki.

Ryhmälle osoitettu asiakaskertomus:

”Eetu on 33-vuotias, valvotussa koevapaudessa oleva nuorimies. Eetu on viettänyt merkittävän osan aikuisiästään vankilassa huumausaine- ja omaisuusrikoksista. Muutamien kuukausien siviilijaksojen aikana hän kokeillut kuntouttavaa työtoimintaa, mutta jaksot ovat keskeytyneet Eetun ollessa kyvytön noudattamaan toimintapaikan sääntöjä ja aikatauluja. Eetu toteaa motivaation puuttuvan, koska korvaus toiminnasta on alhainen. Hän on vankeusaikanaan suorittanut tutkinnon osia rakennuspuolella, mutta kertoo oman alan olevan vielä löytymättä. Eetu kärsii ADHD-oireista, sosiaalisten tilanteiden pelosta ja ahdistuksesta. Diagnoosia tai lääkitystä hänellä ei ole aieman päihteenkäytön vuoksi. Eetulla on myös arjen hallintaan liittyviä ongelmia: laskut jäävät maksamatta ja asunto on epäsiisti. Hän haaveilee tavallisesta, rikoksettomasta elämästä, muttei usko pystyvänsä vastustamaan helpon rahan houkutusta koevapauden päätyttyä. Eetu ei ole käyttänyt nykyisen tuomion aikana päihkeitä.”

Ryhmän suunnittelema kuntoutuskokonaisuus:

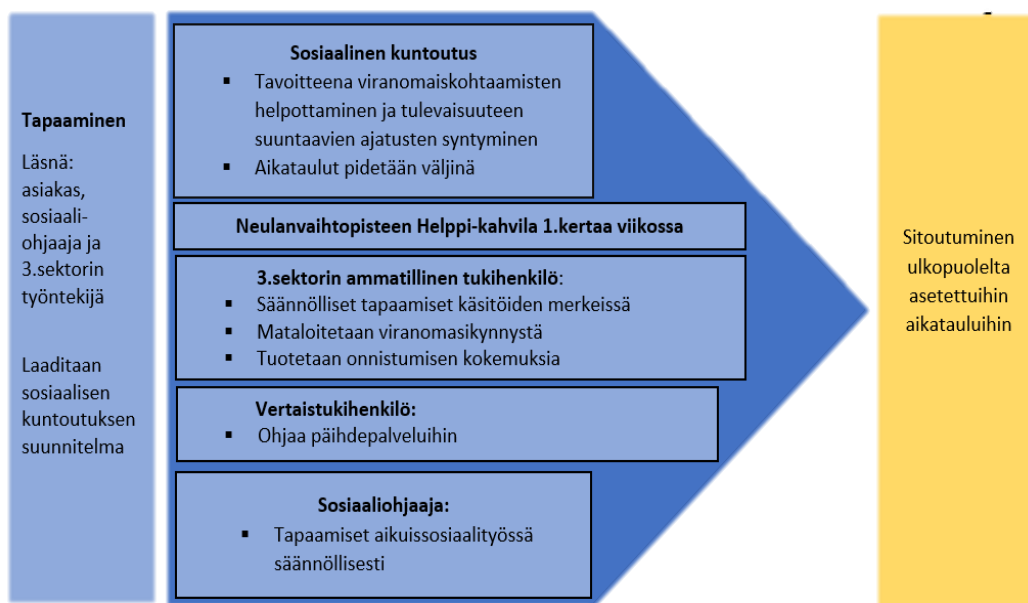
Ryhmä 2 ei koostanut keskustelustaan kirjallista tuotosta, vaan esitti eri vaihtoehtoja punnitsevan puheenvuoron yleisölle. Puheenvuorossa tuotettuja kuntoutusmuotoja olivat KRIS Satakunnan päihteen ja lääkkeetön, pääsääntöisesti ryhmämuotoinen vertaistuki, Tuetusti tulevaisuuteen- hankkeen tarjoama ammatillinen tukihenkilötoiminta, Rikosseuraamuslaitoksen työntekijän vastaanottotapaamiset sekä aikuissosiaalityössä toteutettu taloudenhallintaan sekä etuuksiin liittyvä ohjaus. Osa ryhmän jäsenistä esitti kritiikkiä kuntasektorilla toteutettavaan, lääkinnällistä kuntoutusta sisältävään päihdehoitoon ja korosti muiden, lääkkeetöntä kuntoutusta tarjoavien tahojen ensisijaisuutta asiakkaan edun mukaisina palveluina.

Ryhmä 3: tapaus Saara

Ryhmän jäsenistö koostui sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaasta, kolmen eri järjestön työntekijöistä sekä A-klinikan ja aikuissosiaalityön työntekijöistä.

Ryhmälle osoitettu asiakaskertomus:

”Saara on 28-vuotias nainen, joka asuu miesystävänsä kanssa kahden. Saaran alakouluikäiset lapset ovat huostaan otettu äidin ja tämän miesystävän päihdeongelmien sekä lähisuhdeväkivallan vuoksi. Pariskunta käyttää pääsääntöisesti buprenorfiinia suonen-sisäisesti. Saara tunnistaa olevansa sairas, mutta ei ole halukas muuttamaan toimintaansa. Luottamus viranomaisiin on heikko: sosiaalialan työntekijät aiheuttavat hänessä vihan tunteita riitaisan huostaanotto-prosessin seurauksena. Sosiaalinen verkosto rajoittuu miesystävään sekä muutama pähhteiden kautta tutuksi tulleeseen kaveriin. Saaran kuntouttava työtoiminta on päätynyt kahdesti hänen saavuttua työpaikalle toistuvasti sekavana. Myös fyysinen kunto on heikko pistämisestä jatkuvasti aiheutuvien komplikaatioiden vuoksi. Kädentaitoihin liittyvät työtehtävät ovat olleet hänelle mieluisia ja hän on niissä taitava. Saara kertoo, ettei haaveile enää mistään.”

Ryhmän 3 suunnittelema kuntoutuskokonaisuus.

Ryhmä 4: tapaus Kake

Porin aikuissosiaalityön ja kolmannen sektorin työntekijät sekä rikostaustainen vertaisohjaaja muodostivat ryhmän 4.

Ryhmälle osoitettu asiakaskertomus:

”Kake on 55- vuotias yksin asuva mies. Muutamia vuosia sitten sattunut kolari aiheutti Kakelle kroonistuneen kiputilan oikeaan käteen sekä alaselkään, mutta vaivasta huolimatta hänelle ei ole myönnetty eläkettä. Kake nauttii penkkiurheilusta ja toivoisikin saavansa kavereita, joiden kanssa jakaa yhteinen harrastus. Sosiaaliset tilanteet ja ystävyyssuhteiden solmiminen ovat aina olleet ujolle Kakelle hankalia asioita. Rohkeutta Kake on etsinyt alkoholista ja nyt toimintakyvyn laskettua fyysisten rajoitteiden vuoksi Kake tarttuu pulloon entistä useammin. Hänen asuntonsa on epäsiisti ja naapureidenkin kanssa on syntynyt epäsopua käytävään leviävän tupakansavun vuoksi. Myös vuokria on jäänyt maksamatta. Kake kertoo rahojen loppuvan viikkoa ennen toimeentulotuen maksupäivää, toisinaan hakemuksen tekeminen unohtuu kokonaan. Kake ei osaa käyttää tietokonetta, joka osaltaan aiheuttaa vaikeuksia omien asioiden hoitamisessa.”

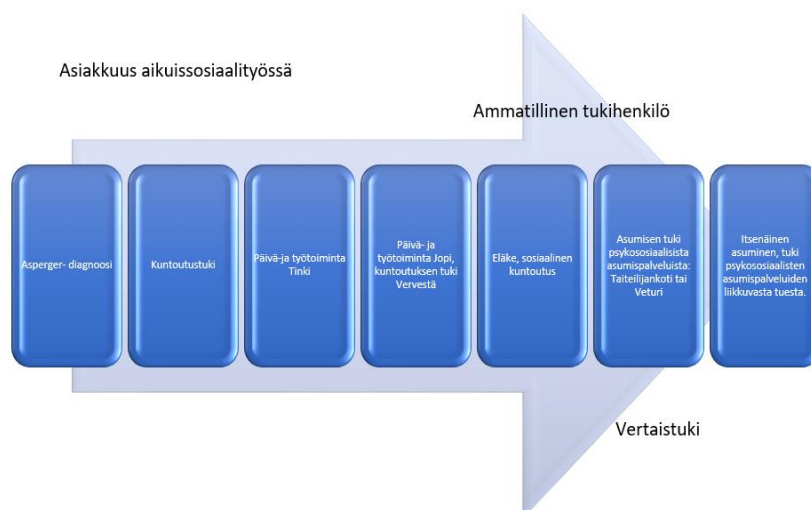
Ryhmän 4 suunnittelema kuntoutuskokonaisuus:

Ryhmä 5: tapaus Siiri

Ryhmän jäsenet työskentelevät kolmannella sektorilla, kuntasektorin kuntouttavassa päivä- ja työtoiminnassa ja aikuissosiaalityössä, sosiaalialan kehittämiskeskuksessa sekä vertaisohjaajana KRIS Satakunnassa.

Ryhmälle osoitettu asiakaskertomus:

”40-vuotias Siiri on sairastanut masennusta koko aikuisikänsä. Nuorena yliopistopinnot valtiotieteellisessä tiedekunnassa jäivät kesken Siirin linnoittautuessa kotiinsa. Vuosi sitten edesmennyt äiti huolehti tyttärensä asioista ja oli merkittävä tuki Siirin elämässä. Äidin kuoltua Siiri on menettänyt otteen elämästään täydellisesti. Hän ei poistu kotoaan muuta kuin pakon edessä, arkiset askareet jäävät myös hoitamatta. Siiri ei kykene menemään sovittuihin tapaamisiin, jonka vuoksi kuntouttavat toimenpiteet ovat toistuvasti keskeytyneet. Siirin kokee tilanteensa toivottomaksi, itsetuhoiset ajatukset ovat päivittäisiä. Suhteet nuoruuden ystäviin ovat katkenneet: Siiriä hävettää paljastaa elämäntilanteensa vanhoille tutuille. Siiri kokee vuorovaikutustilanteet haasteellisiksi, koska hänen on vaikea tulkita muiden ihmisten eleitä ja muita sanattomia viestejä. Arjessa toimimista haittaa myös jumiutuminen, toisin sanoen vaikeus siirtyä tehtävästä seuraavaan. Siirin erityisyyttä ei olla tutkittu.”

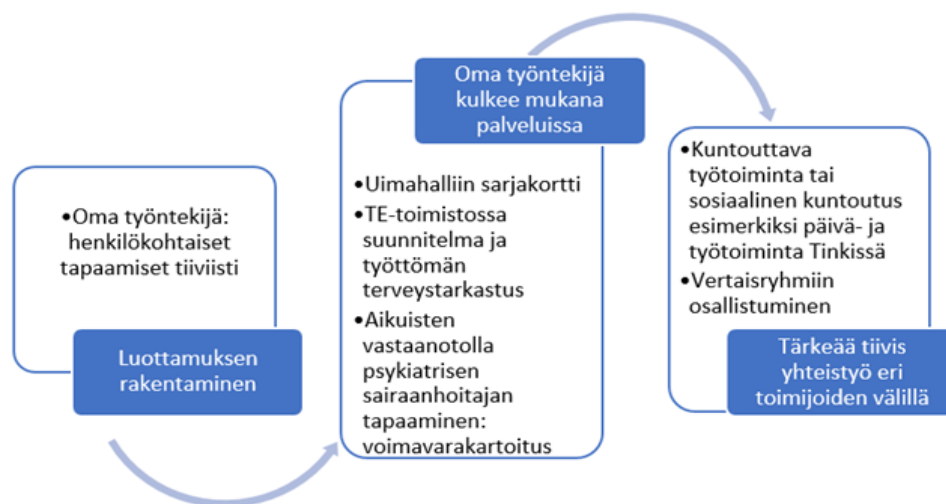
Ryhmän 5 suunnittelema kuntoutuskokonaisuus:

Ryhmä 6: tapaus Raimo

Ryhmässä 6. olivat edustettuina TE-palvelut, kuntasektorin päivä- ja työtoiminta, Porin aikuissosiaalityö sekä kolmas sektori.

Ryhmälle osoitettu asiakaskertomus:

”Raimon vaimo vammautui tapaturmaisesti 30 vuotta sitten Raimon ollessa 25-vuotias. Raimo työskenteli tuolloin isänsä autokorjaamolla, mutta päätyi jäämään kotiinsa vaimonsa omaishoitajaksi. Raimon vaimon kuoltua muutamia kuukausia sitten, on Raimo ollut toimeettomana kotona. Hän kokee itsensä tarpeettomaksi eikä kykene mieltämään itseään minkäänlaisen tekemisen pariin. Raimolla ei ole työelämän vaatimia taitoja muuta kuin omaishoitajana, hoiva-alaa hän ei kuitenkaan miellä omakseen. Avun vastaanottaminen on Raimolle hankalaa eikä hän halua jutella asioistaan vieraille ihmisille. Tekemiseen motivoituminen on hankalaa mielenkiinnon puuttuessa. Ryhmässä oleminen on yksin toimimiseen tottuneelle Raimolle epämieluisaa.”

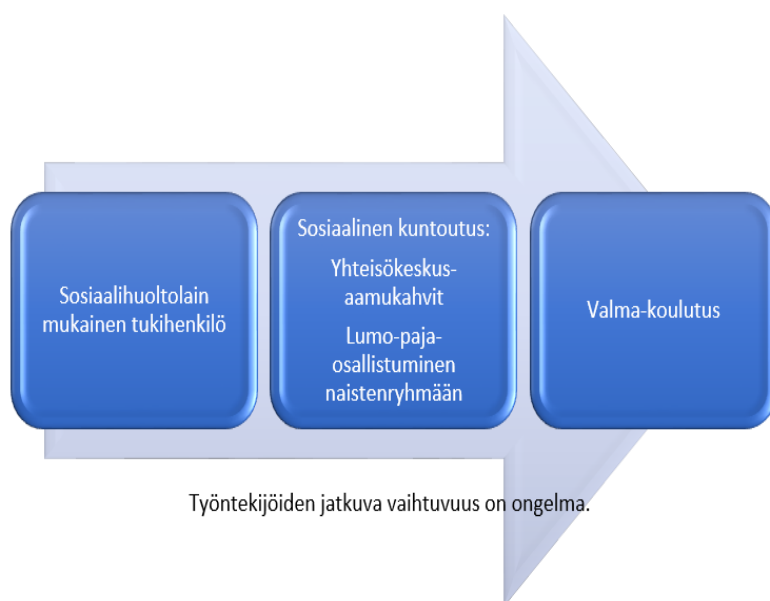
Ryhmän 6 suunnittelema kuntoutuskokonaisuus.

Ryhmä 7: tapaus Manna

Ryhmässä 7 mukana oli työntekijöitä Rikosseuraamuslaitokselta, Porin aikuissosiaalityöstä, kolmannelta sektorilta sekä sosiaalista kuntoutusta maakunnassa kehittävistä hankkeista.

Ryhmälle osoitettu asiakaskertomus:

”Korvaushoidon alkaminen vuosi sitten oli käännteentekevä hetki 28-vuotiaan Mannan elämässä. Hän oli yrittänyt katkaista päihteidenkäyttöään useasti laitoshoidossa sekä omatoimisesti, mutta paluu vanhaan tapahtui viikoissa. Korvaushoidon myötä Manna on kokenut saavansa mahdollisuuden totutella normaaliin elämään vähitellen. Mannalla ei ole ollut juurikaan oheiskäyttöä hoidon aikana ja tällä hetkellä hän kokee olevansa melko tyytyväinen elämäänsä. Vanhat ystävät jäivät elämäntyylin muuttuessa ja nyt Manna kaipaakin ympärilleen ihmisiä, jotka pyrkivät kohti päihteetöntä elämää. Manna kokee kuntouttavan työtoiminnan vielä liian vaativaksi myöhästelytaipumukseksi ja kertoo tarvitsevänsä rinnalla kulkijaa pysytelläkseen pois oheiskäytöstä. Manna haaveilee opiskelevansa kauneudenhoitoalaa tulevaisuudessa. Tällä hetkellä Manna suorittaa yhdyskuntaseuraamusta Nuorisotalon keittiössä.”

Ryhmän 7 suunnittelema kuntoutuskokonaisuus.

PORI **PIKASSOS**
 Porin Sininauha

KUTSU

Tervetuloa jatkamaan sosiaalista kuntoutusta koskevaa ideointia ja kehittämistä. Seuraavan tapaamisen tavoitteena on yhdessä koota ja jäsentää erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa sosiaalista kuntoutusta Porissa. Toivomme toteuttaja-osapuolten ennen tapaamista tahoillaan miettivän, minkälaista sosiaaliseen kuntoutukseen soveltuvaa toimintaa organisaatiossa on tai voisi olla.

Kiitos osallistumisestasi, tavataan ensi kerralla!

TIISTAINA 5. MARRASKUUTA KLO 09-12
Muistokatu 18, Sininauhan asumisyksikkö

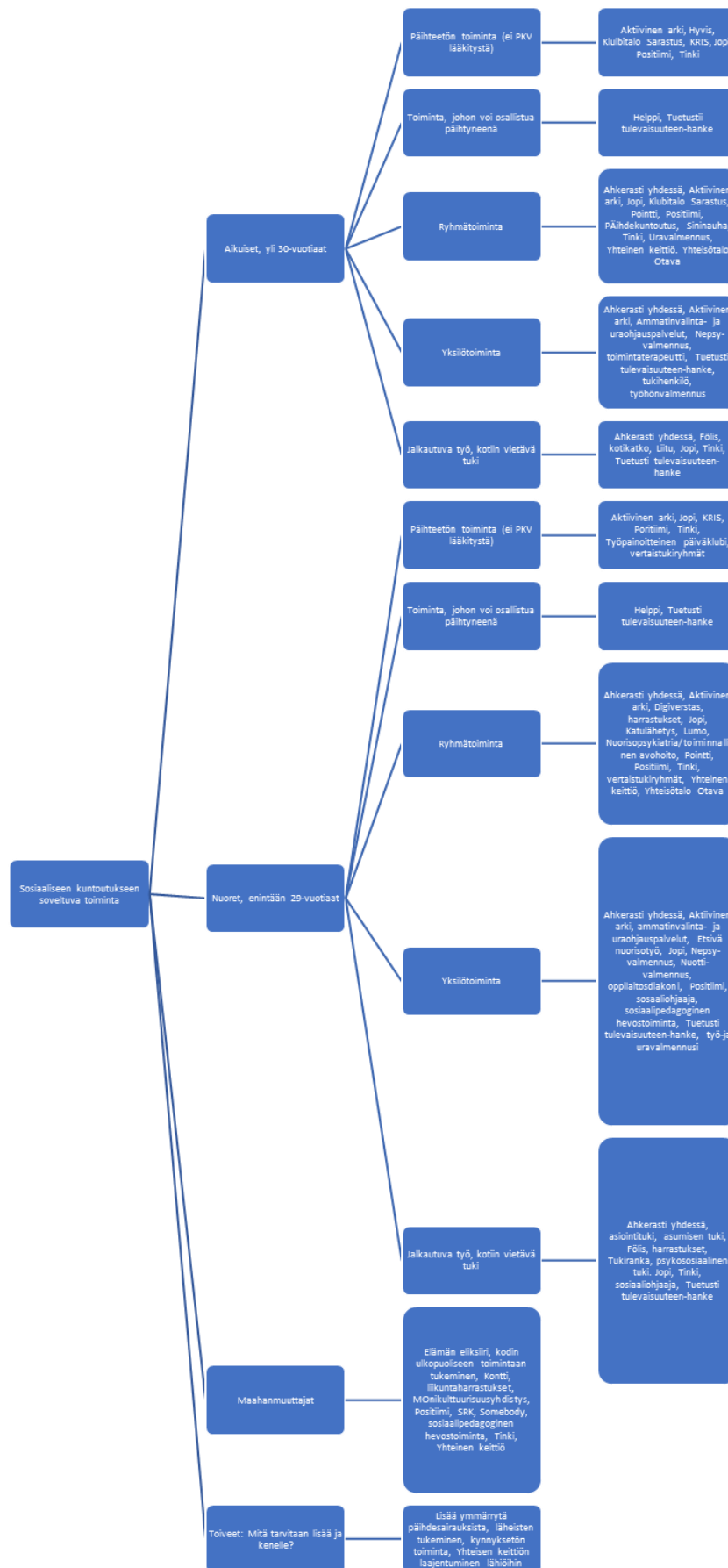

Ilmoittautumiset 29.10.2019 mennessä
i.koskinen@porinsininauha.fi

Kahvitarjoilu

LIITE 4

Kutsu

Tervetuloa jatkamaan sosiaalista kuntoutusta koskevaa ideointia ja kehittämistä. Seuraavassa tapaamisessa kuulemme osallistujien ja toteuttaja-osapuolten ajatuksia sekä kokemuksia sosiaalisesta kuntoutuksesta:

Mikä on sisällössä tärkeää?

Mikä koetaan vaikeana?

Mitä tunteita työskentely herättää?

Tapaamisessa perustetaan ryhmä, jonka tavoitteena on saattaa ajantasainen tieto paikallisista palveluista aikuissosiaalityön käytettäväksi. Näin voimme tulevaisuudessa toteuttaa entistä monimuotoisempaa ja yksilön tarpeet vielä paremmin huomioivaa sosiaalista kuntoutusta.

Tavataan tiistaina 3.3.2020 klo 8.30- 11.30 osoitteessa

Annankatu 6 (Annis)

Ilmoittautumiset 26.2.2020 mennessä

i.koskinen@porinsininauha.fi

T.

Porin Sininauha

Vipuvoimaa
 AEU:lta
 2014-2020

PORI

PIKASSOS

Sosku-kahvit kysely

Olet osallistunut sosiaalista kuntoutusta koskevaan yhteiskehittämiseen sosku-kahvit-tilaisuudessa. Täyttämällä ohaisen kyselyn annat tärkeää palautetta hyödynnettäväksi tulevaisuuden kehittämistyön suunnittelussa.

1. Sosku-kahvit ovat selkeyttäneet ajatuksiani sosiaalisesta kuntoutuksesta käsitteenä. (1. Täysin eri mieltä, 2. Jokseenkin eri mieltä, 3. En osaa sanoa, 4. Melkein samaa mieltä, 5. Täysin samaa mieltä.)

1 2 3 4 5

2. Sosku-kahvit ovat lisänneet halukkuuttani toteuttaa sosiaalista kuntoutusta yhteistyössä muiden kanssa. (1. Täysin eri mieltä, 2. Jokseenkin eri mieltä, 3. En osaa sanoa, 4. Melkein samaa mieltä, 5. Täysin samaa mieltä.)

1 2 3 4 5

3. Sosku-kahvit ovat lisänneet tietoa paikallisten toimijoiden sosiaaliseen kuntoutukseen soveltuvista palveluista. (1. Täysin eri mieltä, 2. Jokseenkin eri mieltä, 3. En osaa sanoa, 4. Melkein samaa mieltä, 5. Täysin samaa mieltä.)

1 2 3 4 5

4. Mitä toivot jatkossa sosiaalista kuntoutusta koskevalta kehittämistyöltä?

Kirjoita vastaus

+ Lisää uusi

Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen Porissa: Sosku-kahvit projektin arviointi

Kyselyn tarkoitus on arvioida Sosku-kahvit projektin toteutusta THL:n SOSKU-hankkeessa (ESR) luotuihin suosituksiin peräin. Kysely on toteutettu "Suositus työikäisten sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen laatuksiteeriksi"- julkaisun laatuksiteerää 6 mukailien.

Kiitos ajastasi!

1. Sosku-projekti on edistänyt asiakkaiden mukanaoloa sosiaalista kuntoutusta koskevien kunnallisten strategisten linjausten määrittelyssä.

1= Toteutunut erittäin huonosti- 5= Toteutunut erittäin hyvin

1 2 3 4 5

2. Sosku-kahvit projekti on tuottanut käytänteitä sekä rakenteita, joilla on varmistettu palvelun käyttäjien osallisuus palveluiden suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

1= Toteutunut erittäin huonosti- 5= Toteutunut erittäin hyvin.

1 2 3 4 5

3. Sosku-kahvit projekti on edistänyt sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteiden ja sisällön määrittelyä yhteiskehittämisen periaatteella kunnallisella tasolla.

1= Toteutunut erittäin huonosti- 5= Toteutunut erittäin hyvin.

1 2 3 4 5

4. Sosku-kahvit projekti on edistänyt asiakkaan mahdollisuuksia valita itselleen tarkoituksenmukaisia palvelusisältöjä.

1= Toteutunut erittäin huonosti- 5= Toteutunut erittäin hyvin.

1 2 3 4 5

5. Sosku kahvit-projekti on avannut sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita ja sisältöjä sekä tuonut ne asiakkaiden tutustuttaviksi.

1= Toteutunut erittäin huonosti- 5= Toteutunut erittäin hyvin.

1 2 3 4 5

Lähetä

SAMK / Sopimus opinnäytetyön tekemisestä

Opinnäytetyön tekijä Iida Koskinen	
Opiskelijanumero 1600795	Aloitusryhmä YSO16SP
Koulutusohjelma	
Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan nimi, sähköposti, puhelinnumero ja osoite: Seppo Pamppunen, seppo.pamppunen@samk.fi, +358 44 710 3438, Satakunnankatu 23 28130 Pori	
Toimeksiantaja, yhteyshenkilön nimi, sähköposti, puhelinnumero, osoite ja y-tunnus: Tuetusti tulevaisuuteen- hanke, Porin Sininauha ry, a.louhelainen@porinsininauha.fi, 045-6473773, Lisankatu 11 28100 Pori, hankekoodi S21228	
Opinnäytetyön nimi: Sosku-kahvit: sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen Porissa	
Työn etenemisaikataulu: Tiedon keruu aloitettu syksyllä 2019, raportointivaihe päätetään syksyllä 2020. Sopimus perustuu hyväksytyyn tutkimus-/projektisuunnitelmaan.	
Tätä sopimusta koskevat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti neuvottelemalla osapuolten kesken. Mikäli asiasta ei päästä sopimukseen, erimielisyydet ratkaistaan Satakunnan käräjäoikeudessa. Tätä sopimusta on laadittu 2 kappaletta, yksi kullekin osapuolelle.	
Olemme lukeneet sopimusehdot (sivu 2) ja hyväksymme ne.	
Päiväys: 4.6.2020	
Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus, nimi ja nimen selvitys:	
<i>Anu Louhelainen</i> Anu Louhelainen [11. June 2020 08:26 GMT+3]	
Osaamisalueen johtajan allekirjoitus ja nimen selvitys:	
<i>Tiina Savola</i> Tiina Savola [11. June 2020 09:04 GMT+3]	
Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus:	
<i>Lektorit Seppo Pamppunen</i> Lektorit Seppo Pamppunen [16. June 2020 06:18 GMT+3]	
Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus:	
<i>Iida Koskinen</i> Iida Koskinen [9. June 2020 22:23 GMT+3]	